

Συγγραφική Ομάδα ΕΚΠΑ

Ελληνική Γλώσσα

Οι αξίες μας: Γνώση

3η Τάξη Δημοτικού

Βιβλίο Μαθητή

3ο τεύχος

Ελληνική Γλώσσα

Οι αξίες μας: Γνώση

3η Τάξη Δημοτικού

Βιβλίο Μαθητή

3ο τεύχος

Επιστημονική Επιτροπή Αξιολόγησης

Συντονιστής/τρια / Αξιολογητής/τρια	Ευαγγελία Τύμπα Εν ενεργεία εκπαιδευτικός
Αξιολογητής/τρια	Ευθύμιος Γκούμας Εν ενεργεία εκπαιδευτικός
Αξιολογητής/τρια	Αλεξάνδρα Εμμανουηλίδου Εν ενεργεία εκπαιδευτικός
Τεχνικός Εμπειρογνώμονας	Ιωάννα Τραχανοπούλου Πτυχιούχος Πληροφορικής
Επικουρικός Εμπειρογνώμονας	Μαρία Σιδηρά Διπλωματούχος τεχνολογίας γραφικών τεχνών
Υπεύθυνος/η Διδακτικού Πακέτου για το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής	Παναγιώτα Μίνη Σύμβουλος Β' ΙΕΠ

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σπυρίδων Δουκάκης

Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνος Πράξης

Διονύσιος Μουρελάτος

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αναπληρωτής Υπεύθυνος Πράξης

Στυλιανός Μαυρατζάς

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

**«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»**

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Συγγραφική Ομάδα ΕΚΠΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Σειρά: ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ

Ελληνική Γλώσσα

Οι αξίες μας: Γνώση

3η Τάξη Δημοτικού

Βιβλίο Μαθητή

3ο τεύχος

Εταιρεία Αξιοποίησης και Διαχείρισης της Περιουσίας του Πανεπιστημίου Αθηνών
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΚΠΑ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

Επιστημονική υπεύθυνη: Ευγενία Μαγουλά Καθηγήτρια Γλωσσολογίας ΕΚΠΑ

Υπεύθυνος έργου: Νικόλαος Θωμαΐδης Καθηγητής Αναλυτ. Χημείας ΕΚΠΑ Πρόεδρος ΕΑΔΠΠΑ-Εκδόσεις ΕΚΠΑ

Συντονισμός Δημοτικού:

Γεωργία Στύλου Δρ. Εφαρμοσμένης γλωσσολογίας ΠΕ70 & Ευγενία Μαγουλά

Συντονισμός 3ης τάξης: Χρυσούλα Παπαχρήστου Δρ. Διδακτικής της γλώσσας ΠΕ70 & Αικατερίνη Τζανάκη Δρ. Διδακτικής της γλώσσας ΠΕ02

Συγγραφική ομάδα 3ης τάξης: Ευγενία Μαγουλά, Γεωργία Στύλου, Χρυσούλα Παπαχρήστου, Αικατερίνη Τζανάκη, Τσαμπίκα Αργυρού ΜΑ ΠΕ70, Ραφαέλα-Θέκλα Βενέρη ΜΑ ΠΕ70, Μαρία Γεωργοπούλου ΜΑ ΠΕ70, Κρυσταλλία Κυρίτση Δρ. ΠΕ70, Μυρτώ Νικολοπούλου Δρ. ΠΕ70

Κριτική ανάγνωση: Νεφέλη Γκάτσου, Δρ. ΠΕ70

Συμβουλευτική ομάδα σε ειδικά θέματα: Ευγενία Βασιλάκη Αν. Καθηγήτρια Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Αγγελική Βογιατζόγλου ΜΑ Διδακτικής της Λογοτεχνίας ΠΕ70, Ρέα Κακάμπουρα, Καθηγήτρια Λαογραφίας ΕΚΠΑ, Σμαράγδα Παπαδοπούλου Καθηγήτρια Διδακτικής της γλώσσας, Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος, Βασιλική Τσάμη Επικ. Καθηγήτρια Διδακτικής της γλώσσας Πανεπιστήμιο Κρήτης

Εικονογράφηση: Ανδρέας Κιτανίδης

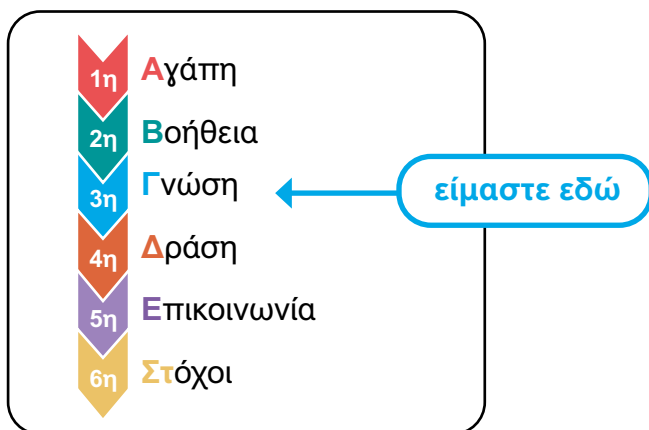
Σχεδιασμός, οπτική επιμέλεια & σελιδοποίηση: Χρύσα Παπαχατζή

Δημιουργία ειδικών Ψηφιακών Μαθησιακών Αντικειμένων: Τσαμπίκα Αργυρού, Ραφαέλα-Θέκλα Βενέρη

Συντονισμός & Τεχνική Επιμέλεια Ψηφιακών Μαθησιακών Αντικειμένων: Κωνσταντίνος Τσιμπάνης Μηχανικός Πληροφορικής ΕΚΠΑ

Δικαιούχος συγγραφής: ΕΑΔΠΠΑ-Εκδόσεις ΕΚΠΑ

Σειρά ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ: «Οι αξίες μας»

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

3η τάξη = Γνώση

- Καθημερινή εξάσκηση στην ανάγνωση με στόχο την ευχέρεια, την ταχύτητα και την εκφραστικότητα.
- Καλλιέργεια ακρόασης και προφορικού λόγου μέσα από διαλόγους και αυθεντικές επικοινωνιακές δραστηριότητες.
- Ενίσχυση γραμματικοσυντακτικών και λεξιλογικών δομών με στοχευμένες ασκήσεις μορφολογικής επίγνωσης.
- Συστηματική μάθηση της ορθογραφίας με πίνακες οπτικοποίησης, πρακτικούς κανόνες και μεταγνωστικές στρατηγικές.
- Διδασκαλία κειμενικών τύπων με πίνακες που οργανώνουν τη δομή και τα γλωσσικά χαρακτηριστικά για καθοδηγούμενη γραφή.
- Παραγωγή γραπτού λόγου σε αυθεντικά και δημιουργικά περιβάλλοντα για την καλλιέργεια φαντασίας και δημιουργικότητας.

Διάρθρωση διδακτικής ενότητας

Σύμβολα

Πριν την ανάγνωση

Κατανόηση γραπτού λόγου

Παραγωγή γραπτού λόγου

Παραγωγή προφορικού λόγου

Ομαδική συζήτηση

Συνεργασία

Ομαδική δραστηριότητα

Σκέψη - ιδέα

Χρήση λεξικού

Ορθογραφία

Πριν την ακρόαση

Κατανόηση προφορικού λόγου

Περιεχόμενα

Υποενότητες

Γλωσσικές δεξιότητες

Κείμενα

6 Προστασία περιβάλλοντος σελ.8

6.1 Προστατεύουμε τα ζώα και το περιβάλλον
σελ. 10

- Βοηθάμε το περιβάλλον
- Κάτι πρέπει να γίνει!

- Μαθαίνω για την ανακύκλωση

Πολυτροπικό κείμενο
• Βοηθάμε το περιβάλλον
Αφήγηση
• Κάτι πρέπει να γίνει!

6.2 Ζώα που χάθηκαν, ζώα που κινδυνεύουν
σελ. 18

- Γιγαντιαίο δεινόσαυρο
- Ο άρκαλος της Κρήτης

Αναζητούμε πληροφορίες για δεινόσαυρους και ετοιμάζουμε παρουσίαση στην τάξη.

Πολυτροπικό κείμενο πληροφοριών
• Γιγαντιαίο Δεινόσαυρο
Περιγραφή ζώου
• Ο άρκαλος της Κρήτης

Συμπληρώνουμε την ταυτότητα του άρκαλου αξιοποιώντας τις πληροφορίες του κειμένου.

Περιγραφή ζώου

7 Στον κόσμο των ιστοριών σελ.36

7.1 Λαϊκοί μύθοι και παραμύθια
σελ. 38

- Αμυγδαλιά
- Ο Αϊ-Δονάτος και ο Δράκοντας
- Ο πόλεμος των οσπρίων

- Τα παιδιά του Ήλιου

Αφήγηση παραμυθιού
• Αμυγδαλιά
• Ο Αϊ-Δονάτος και ο Δράκοντας
• Ο πόλεμος των οσπρίων

Γράφουμε ένα παραμύθι

7.2 Αρχαίοι μύθοι
σελ. 47

- Οι πέτρες του Λαβύρινθου
- Ένας πονηρός αγριόγατος

Αφήγηση μύθου
• Οι πέτρες του Λαβύρινθου
• Ένας πονηρός αγριόγατος
 Γράφουμε ένα διαφορετικό τέλος για την ιστορία.

8 Ταξιδεύω στην Ελλάδα σελ.62

8.1 Καλοκαιρινά γράμματα και καρτ ποστάλ!
σελ. 64

- Από την Άνδρο, με αγάπη
- Γράμμα από τη Λήμνο
- Τα Επτάνησα

Ετοιμάζουμε μια αφίσα ή ένα φυλλάδιο με τις ομορφιές του τόπου μας.

Φιλική επιστολή
• Από την Άνδρο, με αγάπη
• Γράμμα από τη Λήμνο

Περιγραφή τόπου
• Τα Επτάνησα

Περιγράφουμε τον αγαπημένο μας τόπο για ένα παιδικό περιοδικό.

8.2 Χοροί και πανηγύρια
σελ. 71

- Αστυπάλαια

- Το πανηγύρι του χωριού μας

Αφήγηση
• Το πανηγύρι του χωριού μας

Επετειακά σελ.80

1η Απριλίου - Η εθνική επέτειος της Κύπρου

Πάσχα - Η Λαμπρή

<ul style="list-style-type: none"> • Οικοσύστημα • Οικογένεια της λέξης «περιβάλλον» • Λέξεις για το περιβάλλον 	<ul style="list-style-type: none"> • Αιτιολογικές προτάσεις • Χρονικές προτάσεις 	6.3 Η φύση κι εμείς σελ. 28	Λογοτεχνία <ul style="list-style-type: none"> • Μια καινούρια αρχή! • Η ξύλινη ξύστρα
<ul style="list-style-type: none"> • Λέξεις για την περιγραφή ζώου • Λέξεις με β' μέρος -φαγος 	<ul style="list-style-type: none"> • Πώς συγκρίνω με επίθετα: Παραθετικά • Το επίθετο «ο πολύς - η πολλή - το πολύ» 	6.4 Επανάληψη σελ. 33	<ul style="list-style-type: none"> • Η Ενότητα 6 με μια ματιά • Ελέγχω τις γνώσεις μου

<ul style="list-style-type: none"> • Μύθος - παραμύθι -Οικογένεια της λέξης «μύθος» 	<ul style="list-style-type: none"> • Η πρόταση ως συμπλήρωμα του ρήματος 	7.3 Ταξιδεύω με μύθους και παραμύθια σελ. 54	Λογοτεχνία <ul style="list-style-type: none"> • Το άγαλμα του Άντερσεν • Εννιά κορίτσια <p>Βρίσκουμε πληροφορίες για τις εννέα Μούσες. Ζωγραφίζουμε και ετοιμάζουμε ένα κολάζ.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Ρήματα κίνησης και δράσης • Λέξεις/φράσεις με παρόμοια σημασία (συνώνυμα) • Λέξεις/φράσεις με αντίθετη σημασία (αντώνυμα) 	<ul style="list-style-type: none"> • Επίθετα σε -ινος και -εινος • Ουσιαστικά με το επίθημα -οσύνη 	7.4 Επανάληψη σελ. 58	<ul style="list-style-type: none"> • Η Ενότητα 7 με μια ματιά • Ελέγχω τις γνώσεις μου

<ul style="list-style-type: none"> • Ταξίδι • Λεξιλόγιο για την περιγραφή τόπου 	<ul style="list-style-type: none"> • Αριθμητικά 	8.3 Πάμε διακοπές; σελ. 75	Λογοτεχνία <ul style="list-style-type: none"> • Στο Νησί... • Η Νήσος Τ-Ρεξ
<ul style="list-style-type: none"> • Πανηγύρι • Λέξεις για εκδηλώσεις • Ουσιαστικά - επίθετα 	<ul style="list-style-type: none"> • Επίθετα με το επίθημα -ιμος και -ικος 	8.4 Επανάληψη σελ. 77	<ul style="list-style-type: none"> • Η Ενότητα 8 με μια ματιά • Ελέγχω τις γνώσεις μου

6 Προστασία περιβάλλοντος

Τι κάρτα έχεις εσύ;

Τη μέλισσα. Ήξερες ότι οι μέλισσες ζουν στη γη πάνω από 100.000 χρόνια;

Διατηρούμε τη φύση
καθαρή

- Τι είναι το περιβάλλον;
- Πώς είναι το περιβάλλον εκεί που ζείτε;
- Ποιες συνήθειές μας βλάπτουν τη φύση;
- Ποιο είναι το αγαπημένο σου μέρος στη φύση;

Εγώ έχω έναν δεινόσαυρο.
Οι δεινόσαυροι δεν
υπάρχουν πια.

Το περιβάλλον άλλαξε
και δεν μπορούσαν να
ζήσουν άλλο στη Γη.

Θα ήθελα πολύ να μάθω πώς μπορούμε να βοηθήσουμε τον πλανήτη μας και να προστατέψουμε τα ζώα.

ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

Εσείς, παιδιά, τι ιδέες έχετε πάνω σ' αυτό; Συζητάμε.

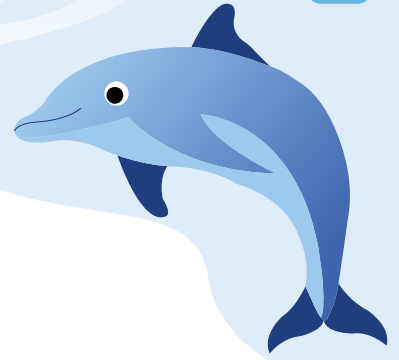
1 Βοηθάμε το περιβάλλον

Όταν **φυτεύουμε** ένα δέντρο, το περιβάλλον γίνεται όμορφο και πράσινο. Όμως, το κυριότερο είναι ότι τα δέντρα δίνουν τροφή και καταφύγιο σε ζώα, όπως οι σκίουροι και τα πουλιά.

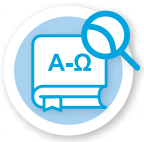
Στο **δάσος** ζουν και έντομα, όπως η μέλισσα. Είναι σπουδαία η μέλισσα για τον άνθρωπο, αλλά και για τη φύση. Βοηθά τους αγρότες μεταφέροντας γύρη από φυτό σε φυτό κι έτσι, αυτά μας δίνουν καρπούς και φρούτα. Μπορούμε κι εμείς να βοηθήσουμε τις μέλισσες να μην εξαφανιστούν, φτιάχνοντας ένα **σπίτι μελισσών**. Τα σπίτια αυτά βοηθούν τις μέλισσες να μείνουν ασφαλείς, ώστε να μπορούν να πολλαπλασιάζονται.

Εκατομμύρια τόνοι πλαστικού καταλήγουν στους **ωκεανούς** κάθε χρόνο. Το πλαστικό βλάπτει τα πλάσματα της θάλασσας - τα δελφίνια, τις φάλαινες, τις φώκιες. Χρησιμοποιούμε **κάρτες ανακύκλωσης** για να πετάξουμε τα πλαστικά μπουκάλια αντί να τα βάζουμε στα σκουπίδια.

Δεν ψαρεύουμε πολύ για να μην «πληγώσουμε» το **οικοσύστημα**. Όταν ψαρεύουμε συνεχώς το ίδιο είδος ψαριού όπως τον τόνο, τότε ο πληθυσμός του τόνου μειώνεται. Αν μειωθεί ο τόνος, τότε θα αυξηθεί το καλαμάρι, με το οποίο τρέφεται ο τόνος. Ενώ αυξάνεται το καλαμάρι, μειώνονται οι σαρδέλες, καθώς το καλαμάρι τις προτιμά για την τροφή του. Αν οι σαρδέλες μειωθούν, τότε πώς θα ζήσουν τα άλλα ψάρια που τρέφονται με σαρδέλες; Έτσι διαταράσσεται το οικοσύστημα!

Μουρ-Μαλινός, Τζέιν, Αγαπώ το περιβάλλον (διασκευή)

1 Αναζητούμε τη λέξη «**οικοσύστημα**» σε έντυπο ή ηλεκτρονικό λεξικό.

οικοσύστημα: .....

.....

.....

2 Διαβάζοντας το κείμενο, εντοπίσαμε καινούριες ιδέες για την προστασία της φύσης. Τις σημειώνουμε.

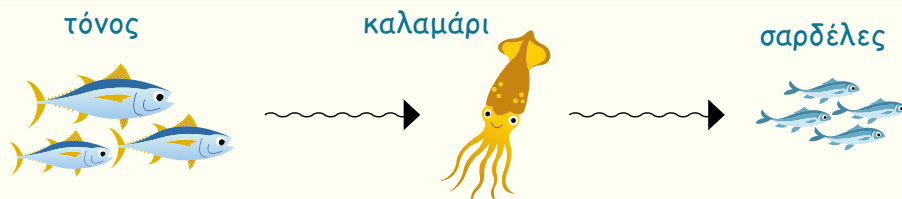
.....

.....

.....

3 Παρατηρούμε τις εικόνες και συζητάμε τι συμβαίνει όταν ψαρεύουμε τον τόνο σε μεγάλες ποσότητες.

Αναζητούμε και άλλες περιπτώσεις στο ζωικό βασίλειο που διαταράσσεται το οικοσύστημα.

2 Κάτι πρέπει να γίνει!

Ο δάσκαλος του Ανθόπουργου μετέφερε το μάθημα από την τάξη στην εξοχή, για να ευαισθητοποιήσει τους μαθητές σχετικά με την οικολογική καταστροφή και για να τους ενεργοποιήσει να αναλάβουν δράση...

Όταν έφτασαν, ο δάσκαλος έβγαλε απ' την τσέπη του ένα πλαστικό πιρουνάκι που είχε εδώ και **πολύ** καιρό.

- Αυτό το πλαστικό, αν το θάψουμε στη γη, δεν θα γίνει ένα με το χώμα, είπε.
- Να το κάψουμε! πρότεινε η Χριστίνα.
- Θα **μολύνουμε τον αέρα**, εξήγησε ο δάσκαλος. Η φύση δεν έχει απεριόριστες δυνατότητες **παραγωγής οξυγόνου**. Κάθε άνθρωπος καταναλώνει κάθε χρόνο διακόσια ως τριακόσια κιλά οξυγόνο.
- Τότε έχουμε **πολύ** οξυγόνο! συμπέρανε ο Παύλος.
- Όχι, γιατί ένα αεροπλάνο, για μια απλή πτήση Νέα Υόρκη-Παρίσι, καταναλώνει τριάντα πέντε τόνους οξυγόνου.

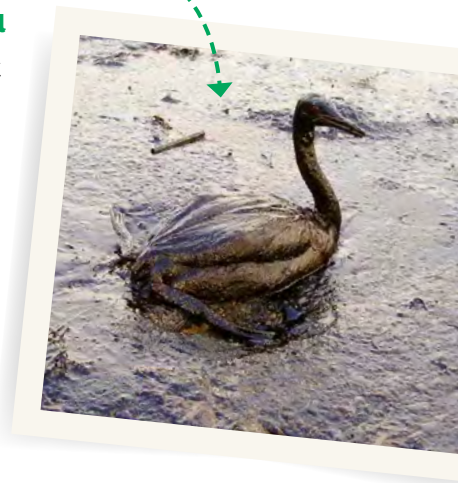
Τα παιδιά άκουγαν με **πολλή** προσοχή.

- Και η θάλασσα... έγινε σκουπιδότοπος του πολιτισμού μας.
- Δηλαδή χανόμαστε... ψέλλισε η Χριστίνα.
- Κάτι πρέπει να γίνει, είπε σκεφτικά ο Θανάσης.

Αυτό περίμενε ο δάσκαλος. Πετάχτηκε απάνω ενθουσιασμένος.

- Μπράβο, Θανάση. Όχι σκύψιμο το κεφάλι! Κάτι πρέπει να γίνει!

- Μπορούμε να έχουμε τον νου μας στα καράβια που έρχονται στο λιμάνι μας. Αν ρίχνουν **πετρέλαιο στη θάλασσα**, να ειδοποιούμε αμέσως το λιμεναρχείο, σκέφτηκε η Άννα.
- Κι αν το εργοστάσιο δεν βάλει τους **συλλέκτες για τα απόβλητα** που ορίζει το κράτος, να ειδοποιούμε τη χωροφυλακή, είπε ήρεμα ο δάσκαλος και κοίταξε το χώμα.
- Βέβαια, να ειδοποιούμε τη χωροφυλακή, είπε σοβαρά ο Θανάσης.
- Κι άλλο μπορούμε να κάνουμε! Χαρούμενος τώρα ήταν ο δάσκαλος. Να φυτέψουμε **πολλά** δέντρα σ' αυτή τη γυμνή πλευρά του βουνού, ώστε να δώσουμε κι άλλο οξυγόνο σ' αυτόν τον τόπο.
- Ζήτω! Μπράβο! Ξεφώνισαν τα παιδιά.

Την ίδια ώρα το υπουργείο είχε δώσει την έγκριση για ένα ακόμα εργοστάσιο τσιμέντων στον Ανθόπυργο...

Γρηγοριάδου-Σουρέλη, Γ., Εμένα με νοιάζει

1 Συζητάμε στην τάξη και συμπληρώνουμε:

- α.** Το **θέμα** του κειμένου είναι .....
- Ο **τόπος** είναι .....
- και **πρωταγωνιστές** είναι .....
- β.** Γιατί ο δάσκαλος μετέφερε το μάθημα από την τάξη στην εξοχή; Πέτυχε τον σκοπό του;

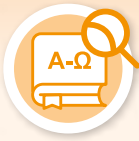

2 Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ); Βάζω ✓.

	Σ	Λ
1. Το κάψιμο πλαστικών μολύνει τον αέρα.		
2. Οι αεροπορικές πτήσεις δεν επηρεάζουν την ατμόσφαιρα.		
3. Το φύτεμα δέντρων αυξάνει το οξυγόνο σε μια περιοχή.		
4. Το υπουργείο ακύρωσε την άδεια για νέο εργοστάσιο στον Ανθόπυργο.		

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1 Αναζητούμε στο λεξικό τη λέξη «περιβάλλον».

περιβάλλον: .....

Ρήμα: **περιβάλλω**

π.χ. Τα παιδιά **περιβάλλουν** με στοργή τα αδέσποτα ζώα.

Όνομα: **το περιβάλλον**

π.χ. Όλοι πρέπει να φροντίζουμε για καθαρό **περιβάλλον**.

Επίθετο: **ο περιβαλλοντικός, η περιβαλλοντική, το περιβαλλοντικό**

π.χ. ο **περιβαλλοντικός** σύλλογος, η **περιβαλλοντική** εκπαίδευση, το **περιβαλλοντικό** πρόβλημα

2 α. Συγκεντρώνουμε λεξιλόγιο σχετικό με το «περιβάλλον».

Περιβάλλον

Ζώα

σκίουρος .....

.....
.....

Αντικείμενα

σπιτάκι για... .....

.....
.....

Ενέργειες

φτιάχνω .....

.....
.....

Μέρη/τόποι

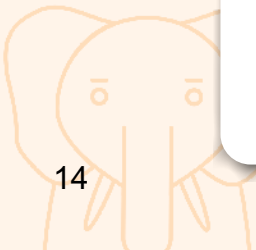
δάσος .....

.....
.....

β. Συμπληρώνουμε τις προτάσεις.

- Τα δέντρα που φυτεύουμε προσφέρουν ..... στα ζώα.
- Χρησιμοποιούμε ..... για να πετάξουμε τα πλαστικά μπουκάλια.
- Το ..... πληγώνεται, όταν φαρεύουμε συνεχώς το ίδιο είδος.

γ. Γράφουμε ένα μικρό κείμενο με θέμα: Ιδέες για ένα πιο όμορφο περιβάλλον στο σχολείο μας ή στη γειτονιά μας.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Αιτιολογικές προτάσεις

Παρατηρώ

Δεν καίμε τα πλαστικά, **επειδή μολύνουν τον αέρα.**

Προστατεύουμε τις μέλισσες, **γιατί βοηθούν τη φύση.**

1. Τι δείχνουν οι προτάσεις με το **μπλε** χρώμα;

α. αιτία (για ποιον λόγο)   β. χρόνο (πότε)

2. Με ποιες λέξεις ξεκινά η αιτιολόγηση;

Μαθαίνω

Πολλές φορές όταν εκφράζουμε μια άποψη ή όταν ζητάμε κάτι, είναι καλό να **αιτιολογούμε**. Έτσι, οι άλλοι καταλαβαίνουν καλύτερα τι σκεφτόμαστε. Μας βοηθούν οι αιτιολογικές προτάσεις. Για να τις δημιουργήσουμε, χρησιμοποιούμε τα **γιατί, επειδή, διότι, καθώς, αφού** δηλαδή τους **αιτιολογικούς συνδέσμους**.

Εφαρμόζω

4

Παράδειγμα	1η πρόταση	(,)	σύνδεσμος αιτίας	2η πρόταση
Η μέλισσα βοηθά τη φύση, επειδή μεταφέρει τη γύρη από φυτό σε φυτό.	<i>Η μέλισσα</i> ..... <i>βοηθά τη φύση</i>	,	<i>επειδή</i>	<i>μεταφέρει τη</i> ..... <i>γύρη από φυτό</i> ..... <i>σε φυτό</i> .....
Οι πλαστικές σακούλες μολύνουν το περιβάλλον, γιατί δεν ανακυκλώνονται.	....			....
Θα φυτέψουν μεγάλα δέντρα	....			....

Χρονικές προτάσεις

Παρατηρώ

Όταν φυτεύουμε ένα δέντρο, το περιβάλλον γίνεται όμορφο και πράσινο.

Ενώ αυξάνεται το καλαμάρι, μειώνονται οι σαρδέλες.

- Τι δείχνουν οι προτάσεις με το **μπλε** χρώμα;
  - χρόνο (πότε)
  - αιτία (για ποιον λόγο)

- Με ποιες λέξεις ξεκινά η χρονική πρόταση;

5

Μαθαίνω

Πολλές φορές όταν μιλάμε θέλουμε να εκφράσουμε τον **χρόνο**, δηλαδή να πούμε πότε συμβαίνουν όσα αναφέρουμε. Μας βοηθούν οι χρονικές προτάσεις. Για να τις δημιουργήσουμε, χρησιμοποιούμε τα **όταν, ενώ, αφότου, πριν (να), μόλις, προτού, ώσπου**, δηλαδή τους **χρονικούς συνδέσμους**.

Εφαρμόζω

Παράδειγμα	1η πρόταση	(,)	σύνδεσμος χρόνου	2η πρόταση
Το περιβάλλον γίνεται όμορφο και πράσινο, όταν φυτεύουμε ένα δέντρο.	... <i>Το περιβάλλον</i> ... ... <i>γίνεται όμορφο</i> ... ... <i>και πράσινο</i>	.....	... <i>όταν</i>	... <i>φυτεύουμε ένα</i> ... <i>δέντρο</i> .....
Ο πληθυσμός του τόπου μειώνεται, όταν τον ψαρεύουμε συνεχώς.	....	.....	.....	....
Θα ειδοποιήσουμε	....	.....	.....	....

Προσοχή

Βάζω πάντα κόμμα πριν από τον χρονικό ή αιτιολογικό σύνδεσμο.

3 Μαθαίνω για την ανακύκλωση

1 Συμπληρώνω τη λέξη που ταιριάζει.

εξοικονομούμε

εφεύρεση

διαδικασία

για το μέλλον της γης

διασπώνται

τόνους σκουπιδιών

δηλητηριάζονται

π.χ. Κάνοντας ανακύκλωση, ... εξοικονομούμε ... ενέργεια και φυσικούς πόρους.

1. Η ανακύκλωση είναι μια ..... με την οποία άχρηστα υλικά ξαναχρησιμοποιούνται.
2. Η ανακύκλωση δεν είναι ..... του αιώνα μας.
3. Στον πλανήτη μας ζουν άνθρωποι που παράγουν ..... καθημερινά.
4. Τα σκουπίδια είναι επικίνδυνα.....
5. Τα φυτά, τα ψάρια, τα πουλιά ..... από τα σκουπίδια μας.
6. Τα πλαστικά ..... σε μικρότερα κομμάτια, που λέγονται μικροπλαστικά.

2 Ακούω δεύτερη φορά και γράφω:

- τρία (3) οφέλη της ανακύκλωσης:

....., ..., ...

- τρία (3) ανακυκλώσιμα προϊόντα που άκουσα:

....., ..., ...

3 Περιγράφω το πλαστικό νησί.

- Τι είναι και πώς δημιουργήθηκε;
- Πού βρίσκεται και τι έκταση έχει περίπου;

3 Συζητάμε στην ομάδα και ανακοινώνουμε στην τάξη.

- Πού μπορούμε να ανακυκλώσουμε όσα προϊόντα μπορούν να επαναχρησιμοποιηθούν;
- Τι πρέπει να προσέξω όταν πετώ ανακυκλώσιμες συσκευασίες;
- Τι είναι η κομποστοποίηση;

ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

Παρατηρούμε τις εικόνες:

- α. Ποια ζώα απεικονίζονται, πότε και πού έζησαν;
- β. Σε τι μοιάζουν και σε τι διαφέρουν μεταξύ τους;

4 Γιγαντιαίοι Δεινόσαυροι

Οι δεινόσαυροι ήταν ζώα που έζησαν πριν από εκατομμύρια χρόνια. Εδώ περιγράφονται δύο γιγαντιαίοι δεινόσαυροι: ο Τυραννόσαυρος Ρεξ (Τ- Ρεξ) και ο Διπλόδοκος. Οι δεινόσαυροι αυτοί ήταν πολύ διαφορετικοί μεταξύ τους. Έτρωγαν διαφορετική τροφή και είχαν τον δικό τους τρόπο ζωής. Το τεράστιο σώμα του καθενός ήταν φτιαγμένο σύμφωνα με το πώς ζούσε.

Τυραννόσαυρος Ρεξ

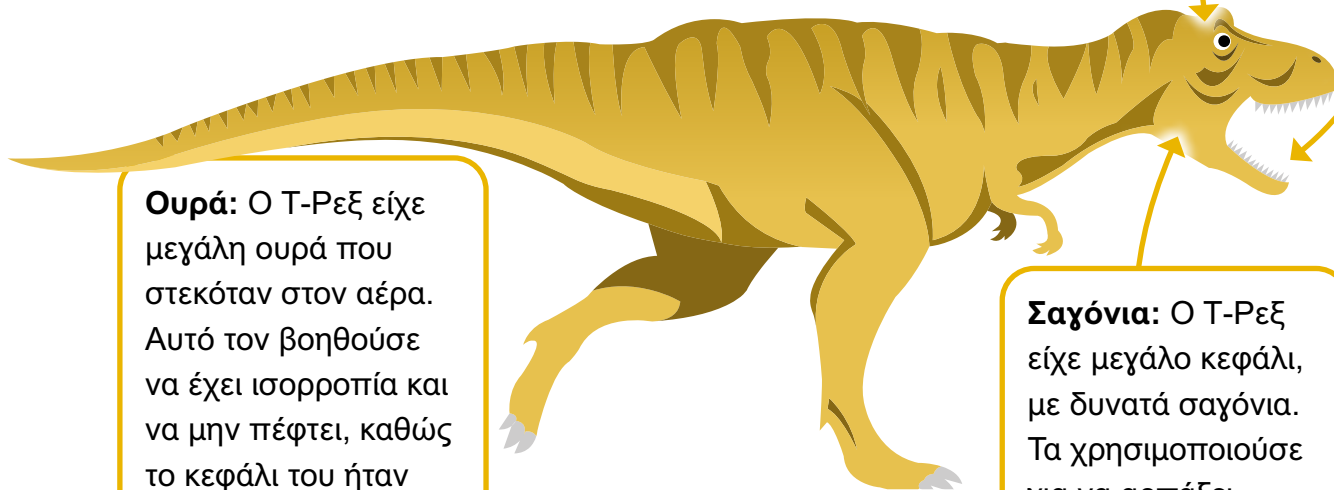
Το όνομα του (Τ-Ρεξ) σημαίνει: «ο φοβερός βασιλιάς των σαυρών». Ήταν ένα από τα μεγαλύτερα ζώα που έζησαν ποτέ στον πλανήτη μας. Ήταν ψηλός, όπως η καμηλοπάρδαλη, και είχε περισσότερο από 12 μέτρα μήκος! Έτρωγε κρέας και ήταν πολύ καλός κυνηγός.

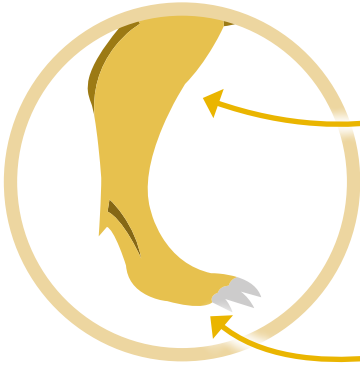
Δόντια: Ο Τ-Ρεξ είχε 60 μυτερά δόντια. Κάθε δόντι ήταν μεγάλο, όπως μία μπανάνα. Χρησιμοποιούσε τα δόντια του για να κόψει το κρέας, όχι για να το μασήσει. Αν ένα δόντι του έσπαζε, φύτρωνε νέο.

Μάτια: Με τα μάτια του ο Τ-Ρεξ έβλεπε πολύ μακριά και αυτά τον βοηθούσαν να κυνηγάει ζώα.

Ουρά: Ο Τ-Ρεξ είχε μεγάλη ουρά που στεκόταν στον αέρα. Αυτό τον βοηθούσε να έχει ισορροπία και να μην πέφτει, καθώς το κεφάλι του ήταν βαρύ.

Σαχόνια: Ο Τ-Ρεξ είχε μεγάλο κεφάλι, με δυνατά σαχόνια. Τα χρησιμοποιούσε για να αρπάξει μεγάλη λεία.

Πόδια: Ο Τ-Ρεξ περπατούσε σε δύο μεγάλα, δυνατά πόδια που τον βοηθούσαν να τρέχει πιο γρήγορα από πολλούς άλλους δεινόσαυρους.

Πατούσες: Οι πατούσες του Τ-Ρεξ είχαν τρία τεράστια δάχτυλα, με μυτερά νύχια.

Διπλόδοκος

Ο Διπλόδοκος ήταν ακόμα μεγαλύτερος από τον Τ-Ρεξ. Είχε μεγαλύτερο βάρος από όσο δύο ελέφαντες μαζί! Έτρωγε φυτά και όχι κρέας. Ο δεινόσαυρος αυτός, λόγω και του τεράστιου σώματός του, έπρεπε να τρώει όλη μέρα.

Δόντια: Τα δόντια του έμοιαζαν με μεγάλα μολύβια και με αυτά καθάριζε τα φύλλα από τα φυτά.

Λαιμός: Ο Διπλόδοκος είχε μακρύ λαιμό και μικροσκοπικό κεφάλι, που τον βοηθούσε να φτάσει στα φυτά που βρίσκονταν ανάμεσα στα δέντρα.

Ουρά: Η ουρά του ήταν μακριά και λεπτή, όπως το μαστίγιο. Την χρησιμοποιούσε για προστασία, όταν του έκαναν επίθεση άλλοι δεινόσαυροι.

Στομάχι: Ο Διπλόδοκος κατάπιε και πέτρες, επειδή δεν μασούσε το φαγητό του. Αυτές οι πέτρες έμεναν στο έντερό του και βοηθούσαν στην πολτοποίηση των φυτών που κατάπιε.

1 Συζητάμε στην τάξη.

- α. Βρίσκουμε σημεία στο κείμενο που δείχνουν πότε έζησαν οι δεινόσαυροι, ποιο ήταν το μέγεθός τους και πώς τρέφονταν.
- β. Μία πληροφορία που μου έκανε εντύπωση.

.....

.....

2 α. Συγκρίνουμε τα δύο ζώα ως προς το κεφάλι και την ουρά τους και συμπληρώνουμε τις προτάσεις.

	T-Ρεξ 	Διπλόδοκος
Κεφάλι →	.....	.....
Ουρά →	.....	.....

- Το κεφάλι του ..... ήταν ....., γιατί ..... Αντίθετα, ο ..... είχε ..... κεφάλι και μακρύ ..... για να .....
- Η ουρά του ..... ήταν ..... για να ..... Όμως, η ουρά του ..... ήταν ..... ώστε να .....

β. Ενώνουμε κάθε δεινόσαυρο με το χαρακτηριστικό του.

δόντια σαν μπανάνες

ουρά σαν μαστίγιο

ουρά στον αέρα

σαρκοφάγος

δόντια σαν μολύβια

φυτοφάγος

δυνατά πόδια

3 Αναζητούμε πληροφορίες για τον T-Ρεξ, τον Διπλόδοκο ή κάποιον άλλο δεινόσαυρο και ετοιμάζουμε παρουσίαση στην τάξη.

5

Ο άρκαλος της Κρήτης

1 Ο ασβός της Κρήτης ή άρκαλος είναι **σαρκοφάγο θηλαστικό**. Ζει έως τα 1.500 μέτρα **υψόμετρο**. Παλιότερα το κυνηγούσαν για το δέρμα του, αλλά πλέον το κυνήγι του απαγορεύεται, καθώς **ο άρκαλος προστατεύεται**. Μάλιστα υπάρχει μια περιοχή στο κέντρο του Νομού Ηρακλείου που ονομάζεται Αρκαλοχώρι επειδή υπήρχαν εκεί πολλά ζώα αυτού του είδους.

2 Ο άρκαλος θυμίζει αρκούδα με κοντά πόδια, σχετικά μακρύ σώμα (70-95 εκατοστά) και κοντή ουρά (15 εκατοστά), ενώ φτάνει σε βάρος τα 20 κιλά. Το τρίχωμά του είναι κοντό, πυκνό και σκληρό, ασημόλευκο στη ράχη, στα πλευρά και την ουρά. Έχει μια χαρακτηριστική λευκή ταινία που ξεκινά από την άκρη της μύτης του και φτάνει ως το πίσω μέρος της κεφαλής. Στις δύο πλευρές υπάρχουν δύο άλλες ταινίες με καφέ σκούρα απόχρωση, οι οποίες περνάνε πάνω από τα μάτια, θυμίζοντας κλέφτη!

3 Ο άρκαλος είναι **νυκτόβιο ζώο** και περνά τη ζωή του σε **υπόγεια φωλιά** (ένα **πολύπλοκο τούνελ**) που κατασκευάζει στο έδαφος. Στην πραγματικότητα είναι **ζώο παμφάγο**, τρώει λαγούς, κουνέλια, ποντίκια, σκουλήκια, ρίζες, φρούτα, σπόρους, έντομα και σαλιγκάρια. Γεννά χειμώνα με αρχές άνοιξης 3-5 μικρά ύστερα από εγκυμοσύνη 7-8 μηνών. Μετά από 6 εβδομάδες τα μικρά αποχωρίζονται από τους γονείς για να ζήσουν μόνα. Ζουν περίπου 15 χρόνια. Ο άρκαλος δεν είναι επιθετικός στον άνθρωπο, εκτός αν βρεθεί σε δύσκολη θέση.

Cretanbeaches, Πανίδα Κρήτης: Ασβός, 12/04/2024

1 Επιλέγουμε ό,τι ταιριάζει.

1. Ο άρκαλος της Κρήτης...

- α. Είναι **μεγάλος** / **μικρός** σε μέγεθος.
- β. Είναι **φυτοφάγος** / **σαρκοφάγος** / **παμφάγος**.
- γ. Ζει περίπου **5** / **15** / **55** χρόνια.

2. Το κείμενο είναι

- α. αφήγηση   β. φανταστική ιστορία   γ. περιγραφή

2 Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ); Βάζω ✓.

Ο άρκαλος...	Σ	Λ
1. έχει μαλακό τρίχωμα.		
2. αποχωρίζεται τα μικρά του πριν εκείνα γίνουν δύο μηνών.		
3. φτιάχνει το δικό του σπίτι κάτω από την επιφάνεια της γης.		
4. ψάχνει για τροφή το μεσημέρι.		

3 Συμπληρώνουμε την ταυτότητα του άρκαλου αξιοποιώντας τις πληροφορίες του κειμένου.

Βάρος:

Χρόνια ζωής:

Αναπαραγωγή:

Τρίχωμα - χρώμα:

Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: _____

_____

_____

_____

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1 Βρίσκουμε λέξεις που χρησιμοποιούμε για να περιγράψουμε ένα ζώο. Τις τοποθετούμε στη σωστή κατηγορία:

Σώμα: *ψηλό,*.....

.....

Τρίχωμα: *φουντωτό,*.....

.....

Βάρος: *ελαφρύ,*.....

.....

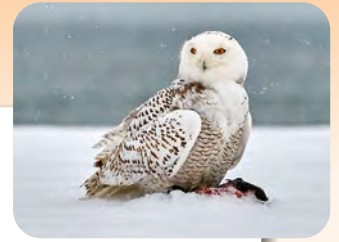
Εξωτερικά χαρακτηριστικά (αφτιά, μάτια κ.λπ.): *μυτερά αφτιά,*.....

.....

Συμπεριφορά (χαρακτήρας): *φιλικό,*.....

.....

.....

περιγραφή ζώου

2 α. Διαβάζουμε τις λέξεις και κυκλώνουμε το όμοιο μέρος τους:

σαρκοφάγος   παμφάγος   χορτοφάγος   φυτοφάγος

Το 2ο μέρος «.....» σημαίνει .....

Το βρίσκουμε στον τύπο «φάγαμε» (τρώω).

β. Συμπληρώνω τις προτάσεις με τις λέξεις αυτές.

- Ο Διπλόδοκος ήταν ..... δεινόσαυρος. Ενώ ο Τ-Ρεξ έτρωγε μόνο κρέας και ήταν .....
- Ο άρκαλος τρώει τα πάντα -μικρά ζώα, έντομα αλλά και φυτά- γι' αυτό ανήκει στα ..... ζώα.
- Όσοι άνθρωποι είναι ..... τρώνε χορταρικά, όσπρια και φρούτα.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
Πώς συγκρίνω με επίθετα: Παραθετικά
Παρατηρώ

Ο Τ-Ρεξ ήταν **ψηλός** δεινόσαυρος.

Ο Διπλόδοκος ήταν **ψηλότερος** από τον Τ-Ρεξ.

Ο Σταυροποσειδώνας θεωρείται πως ήταν **ο πιο ψηλός** από όλους τους δεινόσαυρους.

Τι δείχνει σε κάθε πρόταση το **επίθετο**; Επιλέγω και συμπληρώνω:

σύγκριση

το χαρακτηριστικό του

σύγκριση με ένα σύνολο

Μαθαίνω

Τα **Παραθετικά** χρησιμοποιούνται για να

..... δύο ουσιαστικά μεταξύ

τους ή για να συγκρίνουμε κάτι με ένα .....

Πώς σχηματίζεται

Με μια λέξη	Με περισσότερες λέξεις
γρήγορος	—
γρηγορότερος	πιο γρήγορος
γρηγορότατος	πολύ γρήγορος

10

Εφαρμόζω

- Αυτός ο δεινόσαυρος είναι γρηγορότατος ή .....
Δεν ξέρω άλλον σαν αυτόν.
- Ο Τ-Ρεξ ήταν ..... ή .....
από τον Διπλόδοκο.

Το επίθετο ο πολύς - η πολλή - το πολύ

Παρατηρώ

Κυκλώνω με **μπλε** το αρσενικό γένος, με **κόκκινο** το θηλυκό και με **πράσινο** το ουδέτερο του επιθέτου.

Πολλές φορές δεν καταλαβαίνουμε ότι δεν χρειάζονται **πολλά** πράγματα για να προστατέψουμε το περιβάλλον. Αρκεί να δώσουμε **πολλή** προσοχή σε κάποια σημεία και να αλλάξουμε μερικές συνήθειες. Ευτυχώς σήμερα η αντιμετώπιση **πολλών** καταστάσεων έχει αλλάξει. Για παράδειγμα, εδώ και **πολύ** καιρό όλο και πιο **πολλοί** άνθρωποι χρησιμοποιούν χάρτινες αντί για πλαστικές σακούλες, ενώ έχουν σταματήσει να σπαταλούν άσκοπα **πολύ** νερό. Βέβαια απαιτείται ακόμη **πολύς** χρόνος και **πολλή** προσπάθεια από όλους μας για να σώσουμε το περιβάλλον.

Μαθαίνω

Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
ο	η πολλή	το πολύ
του πολύ	της	του .....
τον	την	το .....
οι πολλοί	οι	τα .....
των	των	των πολλών
τους	τις πολλές	τα .....

Άρα: Με ένα -λ- γράφονται οι τύποι όπου μετά το -λ- ακολουθεί -υ-. Όλοι οι υπόλοιποι τύποι γράφονται με **-λλ-**.

11

Προσοχή

Όταν το πολύ είναι επίρρημα, δηλαδή **προσδιορίζει ένα ρήμα**, τότε γράφεται πάντοτε **πολύ**.

π.χ. Τα παιδιά μιλούν **πολύ**.

Οι δεινόσαυροι έτρεχαν **πολύ γρήγορα**.

Περιγραφή ζώου

- 1 Πώς συντάσσεται μία «Περιγραφή Ζώου»; Παρατηρούμε τον πίνακα και συμπληρώνουμε με βάση το κείμενο «Ο άρκαλος της Κρήτης».

Τα μέρη (η δομή)	Γλωσσικά στοιχεία	Παραδείγματα από το κείμενο
Τίτλος		
1. Εισαγωγή <ul style="list-style-type: none"> Γενικά χαρακτηριστικά: <ul style="list-style-type: none"> όνομα είδος πού το συναντάμε 	<ul style="list-style-type: none"> Ουσιαστικά Ειδικές λέξεις Τόπος Χρόνος Ρήματα στο παρόν 	
2. Ανάπτυξη <ul style="list-style-type: none"> Εξωτερικά χαρακτηριστικά <ul style="list-style-type: none"> μέγεθος χρώμα βάρος πώς διακρίνεται Ζωή, συνήθειες, συμπεριφορά: <ul style="list-style-type: none"> πώς ζει πώς τρέφεται συνήθειες αντιδράσεις αναπαραγωγή 	<ul style="list-style-type: none"> Επίθετα Ουσιαστικά περιγραφής ζώου Επίθετα για το μέγεθος, το χρώμα, την εμφάνιση Ρήματα για τη ζωή (ζει, γεννά, τρέφεται...) 	
3. Επίλογος <ul style="list-style-type: none"> γενική εντύπωση κίνδυνοι σκέψεις μας 	<ul style="list-style-type: none"> Ρήματα συνδετικά (είναι, φαίνεται), που δείχνουν συμπεριφορά και σκέψεις μας (σκέφτομαι ότι, πρέπει να, οφείλουμε να...) 	

2

Περιγράφω ένα ζώο που με ενδιαφέρει ή μου αρέσει. Κρατώ σημειώσεις χρησιμοποιώντας τον διπλανό πίνακα.

Τετράδιο Εργασιών 2, σελ. 45.

Τίτλος: .....

Εισαγωγή

- **Γενικά χαρακτηριστικά:** π.χ. όνομα, πότε και πώς το απέκτησα (αν πρόκειται για κατοικίδιο) ή πού ζει και πότε το είδα; .....

12

Ανάπτυξη

- **Εξωτερικά χαρακτηριστικά:**

Σώμα: *μεγαλόσωμο,* .....

Τρίχωμα: *φουντωτό,* .....

Μάτια: *μεγάλα,* .....

Άλλα χαρακτηριστικά: π.χ. ράμφος, νύχια: *κοφτερά νύχια,* .....

- **Συμπεριφορά, συνήθειες:** *είναι άγριο παιχνιδιάρικο,* .....

13

Επίλογος

- **Συναισθήματα που έχουμε γι' αυτό:** *αγάπη, παρέα,* .....

- **Γιατί μου αρέσει/το αγαπάω ή γιατί με ενδιαφέρει:** .....

- **Πώς περνάω μαζί του;** (αν πρόκειται για κατοικίδιο). Γράφω για ένα σημαντικό περιστατικό από τη ζωή μου μαζί του.

14

Μια καινούρια αρχή!

Κάθε φορά, σε όλους τους καιρούς, τα παιδιά όταν παίζουν ξεχνούν κάθε έγνοια! Έτσι και τα σημερινά παιδιά. Ήθελαν κι αυτά να παίζουν ξένοιαστα αλλά δεν μπορούσαν, γιατί είχαν ένα πολύ σημαντικό καθήκον: Να προσέχουν τον πλανήτη τους, τη Γη.

Κάποια μέρα κατάλαβαν πως όσο εκείνα θα έπαιζαν, κάποιος άλλος έπρεπε να προσέχει τον αγαπημένο τους πλανήτη. Εκείνα ήταν πολύ μικρά για τέτοιες έγνοιες. Δάνεισαν, λοιπόν, τη Γη στους μεγάλους, και στην αρχή όλα πήγαν καλά.

Δεν πέρασε πολύς καιρός κι ο πλανήτης ήταν βαριά άρρωστος. Δεν είχε αντέξει όλα αυτά που του έκαναν οι μεγάλοι. Τα παιδιά, όμως, απασχολημένα με το παιχνίδι, δεν το είχαν προσέξει. Μόνο ο πιο μικρός της παρέας το παρατήρησε και φώναξε:

- Δεν μου φαίνεται καλά η Γη μας!

Τότε όλα πρόσεξαν τον πλανήτη τους.

- Έχεις δίκιο, και η θερμοκρασία της έχει ανέβει.

Πράγματι, η Γη είχε πυρετό. Η θερμοκρασία της είχε ανέβει δύο βαθμούς και αυτή την αρρώστια στη γλώσσα των πλανητών τη λένε «κλιματική αλλαγή». Οι πάγοι έλιωναν, η στάθμη της θάλασσας ανέβαινε, τα εύφορα λιβάδια μεταμορφώνονταν σε απέραντη έρημο, η ατμόσφαιρα είχε τρύπες! Όλα αυτά ήταν πολύ σοβαρά. Η Γη κινδύνευε να γίνει ολόκληρη θάλασσα και έρημος.

- Τι να κάνουμε για να σώσουμε τον πλανήτη μας;

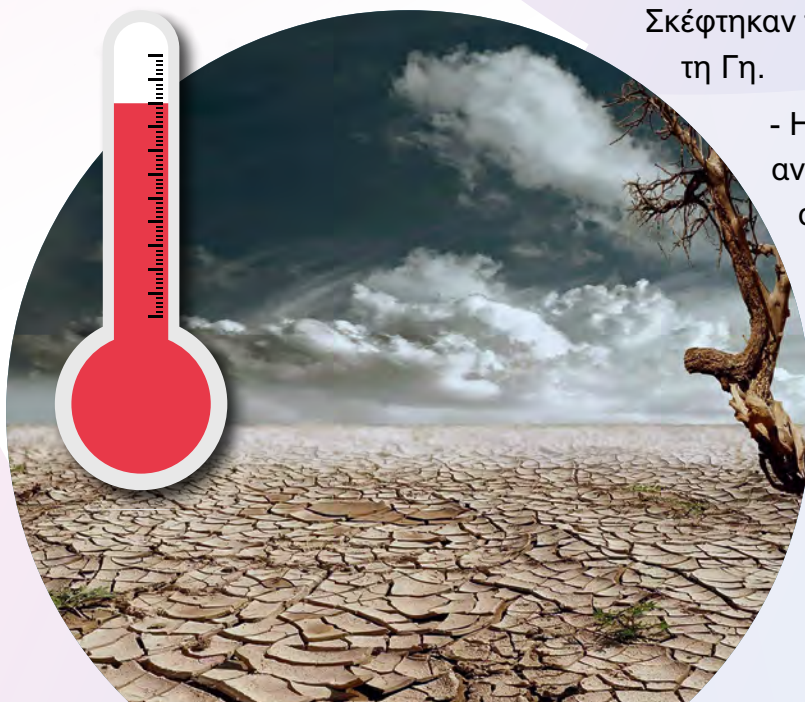
Σκέφτηκαν πολύ για το πώς θα γιατρέψουν τη Γη.

- Η μαμά και ο μπαμπάς πώς μας ανακουφίζουν, όταν μας παίρνουν αγκαλιά; ρώτησε ένα κορίτσι.

- Με την αγάπη τους!

- Ε, κι εμείς με την αγάπη μας θα κάνουμε τον πλανήτη καλά. Ελάτε, πάμε!

Τα παιδιά άρχισαν να τραγουδούν ένα τραγούδι που άκουσαν και οι μεγάλοι:

Έστω και τώρα μπορεί,
 μια καινούρια αρχή
 να γίνει!

Το κακό παρελθόν
 πίσω για πάντα, λοιπόν,
 να μείνει.

Πνοή μεγάλη της Γης,
μια νέα στάση ζωής
 να δίνει,

κι ο πλανήτης αυτός
 γαλάζιος και λαμπερός
 να γίνει!

*Ηλιόπουλος, Β.,
 Παιδιά σε δράση! Η ώρα να
 σώσουμε τη Γη έχει φτάσει*

- 1** Συζητάμε στην τάξη:
- α. Ποιο είναι το **θέμα** του κειμένου;
  - β. Ποια είναι τα **πρόσωπα**;
  - γ. Ποιο **πρόβλημα** εμφανίζεται; Το εντοπίζω στην τρίτη παράγραφο.

- 2** Τι πρότειναν τα παιδιά για να λυθεί το πρόβλημα;

- 3** Εντοπίζω στο κείμενο τρία αποτελέσματα της κλιματικής αλλαγής.

.....
 .....
 .....

.....
 .....
 .....

.....
 .....
 .....

Η ξύλινη ξύστρα

Στο σχολείο που πήγαινε ο Τάκης όλοι είχαν να λένε για την ξύστρα του.

Εξωτερικά ήταν σαν μια συνηθισμένη ξύστρα. Ήταν ένας ξύλινος κύβος, φτιαγμένος από ένα μικρό κομμάτι ξύλο κέδρου από το κοντινό δάσος.

Το δάσος με τους κέδρους το ήξεραν καλά όλα τα παιδιά. Μια γερή ορθοπεταλιά και σε λίγα λεπτά ήταν εκεί. Συνήθως άφηναν τα ποδήλατά τους στο ξέφωτο κι άρχιζαν τα παιχνίδια. Κρυφτό και κυνηγητό, κεδρομηλοπόλεμο και μπάλα. Το αγαπημένο τους όμως παιχνίδι ήταν «Τα βαφτίσια».

Διάλεγαν έναν κέδρο, τον παρατηρούσαν καλά, κι ανάλογα με την εικόνα που τους έφερνε στο μυαλό, του έδιναν ένα όνομα. «Το άγριο λιοντάρι», «Η ανοιχτή ομπρέλα» ήταν μερικά απ' τα ονόματα των κέδρων. Αφού έβρισκαν το όνομα, ο «νονός» ή «η νονά» το έγραφε σε μια χάρτινη πινακίδα και το κρέμαγε, όσο πιο ψηλά μπορούσε, στα κλαδιά του δέντρου. Ύστερα έστηναν γύρω του ένα μικρό γλέντι, που πάντα τέλειωνε με ξεφωνητά χαράς και χειροκροτήματα.

Τρεις ήταν οι λόγοι που έκαναν την ξύστρα του Τάκη να ξεχωρίζει απ' τις υπόλοιπες. Ο πρώτος ήταν η μυρωδιά της, ο δεύτερος τα ξύσματά της που ήταν όμορφα και στρογγυλά και ο τρίτος και σπουδαιότερος λόγος ήταν ο ήχος της. Ήταν η μοναδική ξύστρα στον κόσμο με ήχο που έβγαινε κατευθείαν μέσα από το ξύλο της. Όταν έβαζες το αφτί σου εκεί που μπαίνει το το μολύβι, άκουγες όλους τους ήχους από το δάσος των κέδρων.

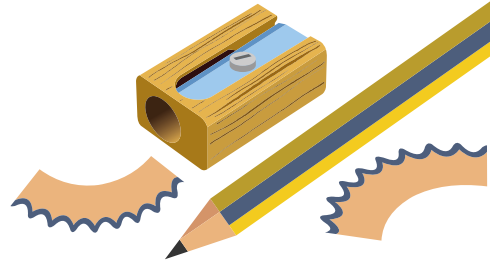
Ένα πρωί όμως, ο Τάκης άνοιξε την κασετίνα του και δεν ένιωσε τη μυρωδιά της ξύστρας του. Ο ήχος της δεν ακουγόταν.

«Κάτι έπαθε η ξύστρα μου! Κάτι συμβαίνει! Στο δάσος, στο δάσος γρήγορα!» ανακοίνωσε στους συμμαθητές του.

Μάγος, Κ., Το δάσος της ξύλινης ξύστρας

- 1 Συζητάμε στην τάξη:
  - α. Ποιο είναι το **θέμα** του κειμένου;
  - β. **Ποιοι** συμμετέχουν;
  - γ. **Πού** συμβαίνουν τα γεγονότα;

- 2 Γιατί η ξύστρα του Τάκη ξεχώριζε;
- 3 Ποια σημεία στο κείμενο δείχνουν τα συναισθήματα των παιδιών για το δάσος και τα δέντρα;

- 4 Πώς η ξύλινη ξύστρα προστατεύει το δάσος; Γράφω τις σκέψεις μου.

.....

.....

.....

.....

.....

16

- 5 Ακούμε το τραγούδι «**N' αγαπάς**». Κλείνουμε τα μάτια και πλάθουμε εικόνες ακούγοντας τους στίχους.

17

- 6 **Γράφω τη δική μου ιστορία**

Με τη φαντασία σου γίνεσαι μέλος της παρέας των παιδιών που επισκέπτονται το δάσος με τους κέδρους. Γράφεις μια μικρή ιστορία για το δέντρο που έχεις βαφτίσει, πώς το ονόμασες και γιατί. Περιγράφεις ένα μικρό αντικείμενο που κατασκεύασες από το ξύλο του και τι το κάνει ξεχωριστό. Συνέχισε με μια δική σου σύντομη περιπέτεια που έζησες με το αντικείμενο αυτό. Μπορείς και να ζωγραφίσεις το δέντρο ή το ξύλινο αντικείμενο σου.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Θεματικό Λεξιλόγιο

Ζώα	πουλιά, έντομα (μέλισσα), ζώα της στεριάς (σκίουρος, λύκος, άρκαλος), πλάσματα της θάλασσας (τόνος, καλαμάρι, σαρδέλα, δελφίνι)
Αντικείμενα	σπίτι μελισσών, σκουπίδια, πλαστικά μπουκάλια, κάδος ανακύκλωσης
Ενέργειες/ Δράσεις	προστατεύω, φυτεύω, φτιάχνω, ανακυκλώνω, βλάπτω, καταστρέφω, σώζω

Οικογένειες λέξεων

Φυτό	φυτεύω, φυτρώνω, ξεφυτρώνω, φυτοφάγος, φυτικός, φυτολογία, φυτοφάρμακο, φυτώριο
-------------	---

Σύνθετες λέξεις

σαρκοφάγο, χορτοφάγο, παμφάγο, νυκτόβιο, υψόμετρο

Περιγραφή ζώου

Τα μέρη (η δομή)	Γλωσσικά στοιχεία
1. Εισαγωγή • Γενικά χαρακτηριστικά: όνομα, είδος, πού το συναντάμε	<ul style="list-style-type: none"> • Ουσιαστικά • Ειδικές λέξεις • Τόπος • Χρόνος • Ρήματα στο παρόν
2. Ανάπτυξη Εξωτερικά χαρακτηριστικά μέγεθος, χρώμα, βάρος, πώς διακρίνεται <hr/> Ζωή, συνήθειες, συμπεριφορά: πώς ζει, πώς τρέφεται, συνήθειες, αντιδράσεις, αναπαραγωγή	<ul style="list-style-type: none"> • Επίθετα • Ουσιαστικά περιγραφής ζώου • Επίθετα για το μέγεθος, το χρώμα, την εμφάνιση • Ρήματα για τη ζωή (ζει, γεννά, τρέφεται...)
3. Επίλογος γενική εντύπωση, κίνδυνοι, σκέψεις μας	<ul style="list-style-type: none"> • Ρήματα συνδετικά (είναι, φαίνεται), που δείχνουν συμπεριφορά και σκέψεις μας (σκέφτομαι ότι, πρέπει να, οφείλουμε να...)

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Πώς συγκρίνω με επίθετα: Παραθετικά επιθέτων

<p>Θετικός βαθμός: το ουσιαστικό έχει ένα γνώρισμα.</p>	<p>π.χ. Ο Διπλόδοκος έχει μικροσκοπικό κεφάλι.</p>
<p>Συγκριτικός βαθμός: ένα ουσιαστικό έχει ένα γνώρισμα σε μεγαλύτερο βαθμό από ένα άλλο.</p>	<p>α. επίθετο + -τερος: βαρύτερος, ψηλότερη, ευγενέστερο</p> <p>β. πιο + θετικός βαθμός επιθέτου: πιο βαρύς, πιο ψηλή, πιο ευγενές</p>
<p>Υπερθετικός βαθμός: ένα ουσιαστικό έχει ένα γνώρισμα σε μεγαλύτερο βαθμό από όλα τα άλλα όμοια του.</p>	<p>α. Σχετικός Υπερθετικός:</p> <ul style="list-style-type: none"> • άρθρο + συγκριτικός βαθμός επιθέτου: ο βαρύτερος, η ψηλότερη, το ευγενέστερο • ο πιο + επίθετο: ο πιο βαρύς, η πιο ψηλή, το πιο ευγενές <p>β. Απόλυτος Υπερθετικός:</p> <ul style="list-style-type: none"> • πολύ + θετικός βαθμός επιθέτου: πολύ ψηλός, πολύ βαρύς.

Αιτιολογικές προτάσεις

<p>αιτιολογικοί σύνδεσμοι: γιατί, επειδή, διότι, καθώς, αφού</p>	<p>Δηλώνουν την αιτία</p>
--	---------------------------

Χρονικές προτάσεις

<p>χρονικοί σύνδεσμοι: όταν, ενώ, αφότου, πριν (πριν να), μόλις, προτού, ώσπου, ωςότου</p>	<p>Δηλώνουν τον χρόνο</p>
--	---------------------------

Ορθογραφία

<p>Επίθετο ο πολλές, η πολλή, το πολύ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Στο αρσενικό και το ουδέτερο γένος του ενικού αριθμού γράφεται με λ και υ • Στο θηλυκό γένος του ενικού αριθμού γράφεται με λλ και η • Στον πληθυντικό αριθμό σε όλα τα γένη γράφεται με λλ • Το επίρρημα «πολύ» γράφεται με λ και υ
--	--

Ελέγχω τις γνώσεις μου!

Συμπληρώνω με λέξεις από τις οικογένειες των λέξεων **φυτό**:

1. Τα φρούτα και τα λαχανικά έχουν πολλές ..... ίνες.
2. Την Κυριακή συμμετείχαμε σε δέντρο.....

Βάζω το επίθετο της παρένθεσης στον κατάλληλο βαθμό.

3. Ο σκύλος μου έχει ..... (φουντωτός) τρίχωμα από τον δικό σου.
4. Η καμηλοπάρδαλη έχει ..... (ψηλός) λαιμό.
5. Είναι ..... (δυνατός) από όλα τα ζώα της ζούγκλας.
6. Η φάλαινα είναι ..... (μεγάλος) από το χταπόδι.

Συμπληρώνω το επίθετο **ο πολύς, η πολλή, το πολύ**.

7. Σήμερα έχει ..... κρύο.
8. Στην αυλή μαζεύτηκαν ..... άνθρωποι.
9. Σου το χαρίζω με ..... αγάπη.
10. Ο Διπλόδοκος έτρωγε ..... φυτά.

Συμπληρώνω σωστά.

11. φ.....τοφάγο, πα.....φάγο, δ.....νόσ.....ρος
12. περιβά.....ον, ανακ.....κλ.....ση
13. φ.....τύριο, αναδάσ.....ση, ...κοσ.....στημα

Συμπληρώνω τα κενά με συνδέσμους χρόνου ή αιτίας.

14. Κλείνω τη βρύση ..... βουρτσίζω τα δόντια μου, ... έτσι δεν ξοδεύω το νερό.
15. Ο άρκαλος κρύφτηκε ..... είδε φως, ... είναι νυκτόβιο ζώο.

Μετρώ όλα τα σωστά:

Τα πήγα:

έως 3

Ξαναδιαβάζω

4 - 7

μέτρια

8 - 11

πολύ καλά

12 - 15

άριστα

ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

Η γιαγιά μου, παιδιά, λέει θρύλους και παραμύθια από τα χωριά της Ελλάδας, για ζώα και φυτά.

Ο παππούς μου γνωρίζει πολλούς μύθους από την αρχαιότητα. Είναι αρχαιολόγος.

- Τι είναι παραμύθι και τι μύθος;
- Γιατί δημιουργούνται οι μύθοι;
- Γνωρίζετε μύθους από την Ελλάδα και άλλους τόπους;

Μύθοι υπάρχουν σε όλη τη Γη. Κάθε τόπος έχει τους δικούς του μύθους.

Μια ιστορία θα σας πω, για την αμυγδαλιά, αυτό το όμορφο δέντρο! Κόκκινη κλωστή δεμένη στην ανέμη τυλιγμένη δωσ' της κλώτσο να γυρίσει παραμύθι ν' αρχινήσει...

1 Αμυγδαλιά

Ήταν δεν ήταν βαρυχειμωνιά μα σίγουρα ήταν Φλεβάρης μήνας. Η Αμυγδαλιά ζούσε σε ένα χωριό της Θράκης. Αγάπησε έναν νέο από την Αθήνα, τον Δημοφώντα, που τη ζήτησε σε γάμο, χωρίς δεύτερη σκέψη, όταν την είδε. Ήταν πολύ ευτυχισμένη και άνθιζε η αγάπη τους, πολλή χαρά στο σπίτι τους. Μα όσο περνούσε ο καιρός, το παλικάρι μαράζωνε. Του έλειπαν οι δικοί του άνθρωποι στην Αθήνα, ήθελε να δει την Ακρόπολη, να περπατήσει δίπλα στα μέρη που μεγάλωσε.

«Μη μου κρατήσεις κακία, Μυγδαλιά μου, μα θέλω να πάω πίσω στους δικούς μου, στην Αθήνα», της είπε μια μέρα.

«Να πας, καλέ μου! Να πας και θα σε περιμένω».

Κι έτσι έγινε. Όμως περνούσαν μήνες, περνούσαν χρόνια και η Μυγδαλιά κατάλαβαινε πως δεν θα γυρίσει πια. Στενοχωριόταν πολύ και οι θεοί από ψηλά τη σπλαχνίστηκαν. Την έφεραν ίσαμε τις άκρες του ουρανού για να βλέπει από ψηλά τον δρόμο μήπως έρχεται ο αγαπημένος της. Την έκαναν δέντρο, που τον χειμώνα τα κλαδιά του είναι γυμνά, αλλά στο τέλος του χειμώνα, την εποχή που γνώρισε τον αγαπημένο της, ανθίζει για να υποδεχτεί την άνοιξη. Τότε γεμίζει λευκά και ροζ άνθη τα χεράκια της, ευωδιάζει και χαίρεσαι να τη βλέπεις! Και οι θεοί την καμάρωναν από ψηλά. Κι εμείς, που συναντάμε τις αμυγδαλιές στη φύση, θυμόμαστε την ιστορία της Μυγδαλιάς και τις αγαπάμε.

Σμαράγδα Μανταδάκη, Αμυγδαλιά

* **μαράζωνε:** στεναχωριόταν, έχανε το ενδιαφέρον του

* **σπλαχνίστηκαν:** ένωσαν τη λύπη της και θέλησαν να τη βοηθήσουν

Γιαχιά, τι μπορεί να συνέβη στον Δημοφώντα;

Μόνο η φαντασία σας μπορεί να απαντήσει. Καλό ή κακό, πέρασαν πολλοί αιώνες από τότε και κανείς πια δεν θυμάται.

1 Συμπληρώνω:

Το **θέμα** του κειμένου είναι .....

Ο **τόπος** είναι .....

Τα **πρόσωπα** της ιστορίας είναι .....

2 Βάζω την ιστορία σε σειρά και μετά την αφηγούμαι.

→ Η Αμυγδαλιά ήταν τότε πολύ ευτυχισμένη.

→ Ο Δημοφώντας άρχισε να νιώθει θλίψη, γιατί ήθελε να ξαναδεί την Αθήνα, την Ακρόπολη και τους συγγενείς του.

→ Ήταν Φλεβάρης μήνας, όταν η Αμυγδαλιά γνώρισε τον Δημοφώντα, έναν νέο από την Αθήνα.

→ Η Αμυγδαλιά περίμενε υπομονετικά τον Δημοφώντα να γυρίσει στη Θράκη.

→ Η Αμυγδαλιά ήταν μια όμορφη κοπέλα από τη Θράκη.

→ Οι θεοί παρηγόρησαν την Αμυγδαλιά κάνοντάς τη δέντρο που ανθίζει τον χειμώνα.

→ Η Αμυγδαλιά και ο Δημοφώντας γρήγορα παντρεύτηκαν.

3 Ποια συναισθήματα μάς δημιούργησε η ιστορία της Αμυγδαλιάς στην αρχή, στη μέση, στο τέλος της ιστορίας;

Ο Αϊ-Δονάτος και ο Δράκοντας

Στην Ήπειρο, όχι πολύ μακριά από το χωριό Γλυκύ* είναι ένα μικρό ποταμάκι με πολύ καλό νερό, που απ' αυτό έπιναν όλοι, όσο που **ένας φοβερός δράκοντας** με πύρινα μάτια και φαρμακερή πνοή πήγε και φώλιασε στο κεφαλόβρυσο* και φαρμάκωσε το νερό τσό, που όλοι όσο πίνανε, πέθαιναν αμέσως και έτσι ερημωνόταν ο τόπος. Έτσι είχε φτάσει σ' απελπισία ο κόσμος, όταν ένας γέρος ασκητής, που όλοι τον σέβονταν για την αγιότητά του και τον έλεξαν Αϊ-Δονάτο, καβάλησε το γαϊδουράκι του και χωρίς κανένα όπλο στα χέρια, παρά μόνο με μια βεργίτσα από ιτιά, πήγε να πολεμήσει το τρομερό θεριό.

Ο δράκοντας, μόλις είδε τον γέροντα, χύθηκε με λύσσα καταπάνου του κι έβγανε φωτιές και καπνούς από τα ρουθούνια του. Σε μια στιγμή όμως κουλούριασε με την ουρά του τα πόδια του γαϊδουριού και ήθελε να ρίξει στον γκρεμό το ζώο μαζί με τον άγιο. Τότε ο Αϊ-Δονάτος επικαλέσθηκε το όνομα της Παναχίας*, χτύπησε το θεριό με τη βέργα του στο κεφάλι και το σκότωσε. Έπειτα, πήγε στο νερό, όπου είχε συναχτεί* πολὺς κόσμος και έβλεπε, πήρε με τη φούχτα του νερό, ήπια και φώναξε: «Γλυκύ, γλυκύ!» Γι' αυτό και το χωριό το 'βγαλαν Γλυκύ.

Πολίτης Ν., Παραδόσεις Α'

* **Γλυκύ:** η Γλυκή

* **κεφαλόβρυσο:** πηγή

* **επικαλέσθηκε το όνομα της Παναχίας:** ζήτησε βοήθεια από την Παναχία

* **είχε συναχτεί:** είχε συγκεντρωθεί

1 Συμπληρώνω τις προτάσεις.

α. Με αυτόν τον λαϊκό μύθο οι άνθρωποι εξηγούσαν...

.....

β. Τα δύο πρόσωπα του μύθου είναι ...

.....

γ. Ο Αϊ-Δονάτος ήταν...

.....

δ. Ο Αϊ-Δονάτος εξόντωσε τον δράκοντα αφού επικαλέστηκε ...

.....

2 Δημιουργούμε ένα παραμύθι με ήρωες καρποφόρα δέντρα. Γράφουμε τους διαλόγους και τους δραματοποιούμε στην τάξη.

3 Ο πόλεμος των οσπρίων

Μια φορά κι έναν καιρό, σε μια κουζίνα ήταν μια κατσαρόλα με φακές που σιγοβράζανε. Πιάσανε, λοιπόν, κουβέντα και λέγανε πως από όλα τα όσπρια αυτές σίγουρα είναι οι καλύτερες και οι πιο θρεπτικές. Κι όσο τα λέγανε αυτά φουσκώνανε από περηφάνια και μαλακώνανε στην κατσαρόλα.

Λιγάκι παρακεί βρισκόταν ένα βάζο με φασόλια που άκουγαν τη συζήτηση και φρίξανε.

-Πώς τολμάτε εσείς, οι σκουρόχρωμες φακές, να λέτε ότι είστε καλύτερες από εμάς τα φασόλια; Κοιτάξτε το χρώμα μας, άσπρο-άσπρο, τι όμορφο που είναι! Εσείς μπορεί να έχετε περισσότερο σίδηρο από εμάς, αλλά εμείς είμαστε νοστιμότερα στη σούπα.

Και με ένα σφύριγμα καλέσανε τους συγγενείς τους, τα μαυρομάτικα και τους γίγαντες. Εκεί κοντά ήταν και τα ρεβίθια που, ακούγοντας αυτά, κιτρίνισαν ακόμα πιο πολύ από τον θυμό τους:

-Ούτε άσπρο, ούτε μαύρο. Κίτρινο είναι το χρώμα το σωστό. Τι λες και εσύ, φάβα; φώναξαν λιγάκι δυνατά, για να ακούσει η φάβα που ήταν πολυκαιρισμένη σε ένα ξεχασμένο βάζο και βαριάκουγε.

Κι έτσι άρχισαν τα όσπρια να τσακώνονται για το ποιο είναι το καλύτερο. Φωνές και κακό μεγάλο. Καβγάς με τα όλα του. Πάνω στον καβγά μαύρισε και το μάτι των μαυρομάτικων.

Τότε, ήρθε τρέχοντας η μαμά, τα μάζεψε, γιατί είχαν βγει από τα βάζα τους και τα οδήγησε στους δικαστές, τα παιδιά, να λύσουν τη διαφορά τους και να επιλέξουν το καλύτερο.

Τα παιδιά, όμως, είπαν ότι, αν δεν δοκιμάσουν όλα τα όσπρια, δεν μπορούν να βγάλουν απόφαση....

Από τότε ορίστηκε κάθε εβδομάδα να τρώνε τα παιδιά κι από ένα διαφορετικό όσπριο, για να μάθουν ποιο είναι το καλύτερο και να πάψουν έτσι να τσακώνονται τα δύστυχα όσπρια μεταξύ τους.

λαϊκό παραμύθι από τη Βόνιτσα

1 Συμπληρώνω:

Το **θέμα** είναι .....

Οι **ήρωες** είναι .....

2 Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ); Βάζω ✓.

	Σ	Λ
1. Σε μια κατσαρόλα, στην κουζίνα, σιγόβραζαν τα νόστιμα ρεβίθια.		
2. Η φάβα βρισκόταν για πολύ καιρό σε ένα σακούλι.		
3. Οι φακές περηφανεύονταν πως είναι οι καλύτερες.		
4. Τα μαυρομάτικα φασόλια είναι συγγενείς με τις φακές.		
5. Τη λύση στη διαμάχη των οσπρίων έδωσαν οι δικαστές.		
6. Οι δικαστές θα πρέπει να δοκιμάσουν όλα τα όσπρια.		

3 Συζητάμε στην τάξη.

α. Γιατί δημιουργήθηκε αυτό το παραμύθι;

β. Πιστεύετε ότι επηρεάζει τα παιδιά στη διατροφή τους;

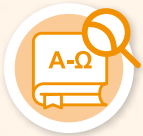
4 Δημιουργούμε ένα παραμύθι με ήρωες καρποφόρα δέντρα. Γράφουμε και δραματοποιούμε τους διαλόγους στην τάξη.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

- 1**
- Το κείμενο «Ο πόλεμος των οσπρίων» αποτελεί ένα **παραμύθι**.
  - Τα κείμενα «Αμυγδαλιά» και «Ο Αϊ-Δονάτος και ο Δράκοντας» είναι λαϊκοί **μύθοι**.

Ποιο είναι το όμοιο μέρος των χρωματισμένων λέξεων;

.....

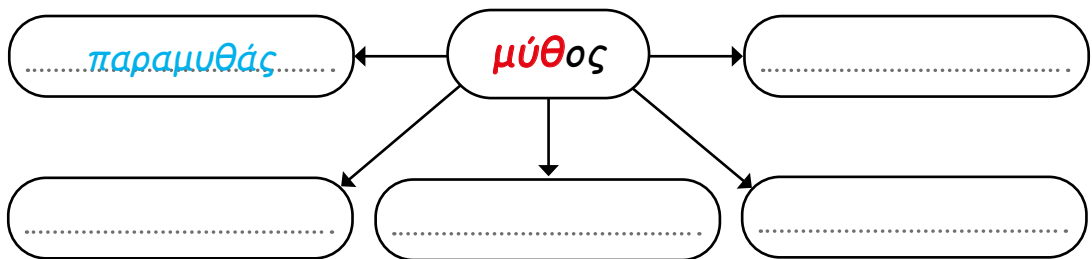

- 2** Αναζητούμε στο σχολικό λεξικό και γράφουμε με δικά μας λόγια τη σημασία των λέξεων:

παραμύθι: .....

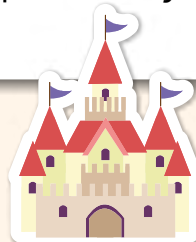
μύθος: .....

- 3** Φτιάχνουμε την οικογένεια της λέξης «μύθος».

- 4** Συμπληρώνουμε τα κενά με λέξεις της οικογένειας «μύθος»:

1. Φέτος ασχοληθήκαμε με την αρχαία ελληνική ..... στο μάθημα της Ιστορίας.
2. «Η Πεντάμορφη και το Τέρας» είναι το αγαπημένο ..... της Ελπίδας.
3. Ο παππούς μου είναι ο καλύτερος ....., γιατί λέει τις πιο φανταστικές ιστορίες.
4. Η μικρή γοργόνα ζούσε σε ένα ..... κάστρο στον βυθό της θάλασσας.
5. Στις διακοπές διάβασα ένα περιπετειώδες ..... του Ιουλίου Βερν.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Η πρόταση ως συμπλήρωμα του ρήματος

Παρατηρώ

Οι φακές **λέγανε πως** αυτές είναι οι πιο θρεπτικές.

Οι φακές **φοβόντουσαν μήπως** χάσουν στον πόλεμο των οσπρίων.

Η γιαγιά **ρώτησε αν** θα φάμε φακές.

Οι φακές **λέγανε πως** αυτές είναι οι πιο θρεπτικές.

Μαθαίνω

Τα ρήματα που:

- έχουν σχέση με τον λόγο: λέω, νομίζω, σκέφτομαι
- εκφράζουν συναισθήματα: φοβάμαι, ανησυχώ, αισθάνομαι
- εκφράζουν ερώτηση, αμφιβολία: ρωτώ, αναρωτιέμαι, απορώ

μπορεί να έχουν ως συμπλήρωμα (αντικείμενο) μία .....

Η λέξη με την οποία ξεκινά η δεύτερη πρόταση (**πως, ότι, μήπως**) λέγεται **σύνδεσμος**.

Εφαρμόζω

Ολοκληρώνω τις προτάσεις με συμπλήρωμα δεύτερη πρόταση:

- Ο παππούς του Φίλιππου είπε .....
- Η Ελπίδα ρώτησε τη γιαγιά .....

4

Αφήγηση παραμυθιού

1 Συμπληρώνουμε με βάση το κείμενο «Ο πόλεμος των οσπρίων».

Τα μέρη (η δομή) : Γλωσσικά στοιχεία : Παραδείγματα από το κείμενο

Τίτλος

1. Εισαγωγή

• Πού και πότε συμβαίνει η ιστορία; • Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές;	• Ρήματα κίνησης/ δράσης (<i>άρχισαν, τσακώνονται</i>) • Ουσιαστικά, επίθετα • Λέξεις που δείχνουν τόπο και χρόνο	....

2. Ανάπτυξη

• Με ποιο γεγονός ξεκινά η ιστορία; • Με ποια γεγονότα ή πράξεις συνεχίζεται; • Ποιο πρόβλημα εμφανίζεται;	• Συνδετικές λέξεις, φράσεις (<i>μετά, κάποια στιγμή, καθώς...</i>) • Ρήματα και επιρρήματα	....

3. Επίλογος

• Πώς τελειώνει η ιστορία; • Σκέψεις και συναισθήματα • Συμπέρασμα	• <i>στο τέλος, από τότε, έτσι...</i> • <i>χάρηκαν, ανακουφίστηκαν</i> • <i>Έτσι, συμπέραναν ότι..., από τότε...</i>	....

2

Γράφουμε ένα μικρό παραμύθι με πρωταγωνιστές πλάσματα ή στοιχεία της φύσης (ζώα, φυτά, πλανήτες κ.ά).

Τετράδιο Εργασιών 2, σελ. 62.

5

Τα παιδιά του Ήλιου

Στον Παναμά, χώρα της Αμερικής, υπάρχουν τα καταπράσινα μικρά νησιά που λέγονται Σαν Μπλας. Εκεί ζει μια φυλή Ινδιάνων, οι Κούνα.

ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΑΚΡΟΑΣΗ

- α. Παρατηρούμε την εικόνα.
Τι φαντάζεστε ότι συμβαίνει;
- β. Τι γνωρίζετε για τους Ινδιάνους και για τις φυλές των Αζτέκων, Ίνκα, Μάγια;

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΚΡΟΑΣΗ

- 1 Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ); Βάζω ✓.

	Σ	Λ
1. Οι Ινδιάνοι ζούσαν σε μια χώρα της Ευρώπης.		
2. Οι Κούνα δεν είχαν αρχηγό στη φυλή τους.		
3. Οι Κούνα πολεμούσαν μεταξύ τους και δεν υπήρχε ειρήνη και αγάπη.		
4. Ο θεός Ήλιος έστειλε στη φυλή Κούνα ένα αγόρι και ένα κορίτσι.		
5. Τα παιδιά του Ήλιου από θνητοί έγιναν θεοί.		
6. Το φεγγάρι κινδυνεύει από τον ινδιάνικο δράκο.		

- 2 Συμπληρώνω με λέξεις που άκουσα.

1. Η φυλή Κούνα ζούσε ευτυχισμένη ζωή κοντά στον .....
2. Όλοι οι Ινδιάνοι είχαν ..... δέρμα και ..... μαλλιά.
3. Τα παιδιά που έστειλε ο Ήλιος ζούσαν σε ένα χρυσό .....
4. Όσο περνούσε ο καιρός, τα παιδιά του θεού Ήλιου ξέχασαν τι σημαίνει ..... και .....

5 ΟΙ ΠΕΤΡΕΣ του Λαβύρινθου

Τα πολύ παλιά χρόνια, ζούσε στην Κρήτη ένας βασιλιάς μεγάλος και τρανός, ο Μίνωας. Ο Μίνωας ήταν γιος του Δία, λέει, και ο πατέρας του ο ίδιος μεταμορφωμένος σε άσπρο ταύρο, τον βοήθησε να κατακτήσει το νησί απ' άκρη σ' άκρη και να γίνει ο πρώτος βασιλιάς του. Ύστερα του έμαθε να κυβερνάει καλά και δίκαια. Του έδωσε μάλιστα και τους πρώτους νόμους. Και κάθε εννιά χρόνια ανέβαινε ο Μίνωας στην κορυφή του πιο απόκρημνου βουνού της Κρήτης και κατέβαινε ξανά με νόμους καινούριους, γραμμένους – ακούστε, ακούστε!- σε **πέτρινες** πλάκες.

Και μετά, λέει, παντρεύτηκε την Πασιφάη, μια γυναίκα τόσο όμορφη, που και αυτή γυναίκα κανονική δεν ήταν, μόνο μισή φεγγάρι και μισή γυναίκα, αν είναι δυνατόν. Και για να μην του την κλέψουν, έβαλε έναν πολυμήχανο τεχνίτη να του χτίσει ένα φοβερό παλάτι, με χίλια πεντακόσια δωμάτια, το ένα δίπλα στο άλλο, πόρτα-πόρτα. Τόσο μπερδεμένοι ήταν οι διάδρομοι και οι **μαρμάρινες** αυλές και τα καμαράκια και οι μεγάλες αίθουσες του παλατιού, που όποιος έμπαινε εκεί τρόπο να ξαναβγει δεν είχε. Έτσι το είχε ζητήσει ο Μίνωας το παλάτι του, γιατί ήταν ζηλιάρης και δεν ήθελε να βλέπουν τη γυναίκα του ούτε θεοί ούτε άνθρωποι.

Μα η Πασιφάη βρήκε τον τρόπο να δείχνει την ομορφιά της: έπεισε τον Μίνωα και την έβγαζε περίπατο κάθε νύχτα – όχι στη γη, αλλά στον ουρανό! Όσες νύχτες ήταν μαζί της ο βασιλιάς, η Πασιφάη έλαμπε πιο πολύ κι από το φεγγάρι. Άμα ο Μίνωας είχε δουλειά και δεν προλάβαινε να τη συνοδεύσει, τότε κι εκείνη σκέπαζε το πρόσωπό της, να μη λάμπει πολύ. Και κάποιες φορές, που τον βασιλιά τον έπαιρνε ο ύπνος, η Πασιφάη έβγαινε κρυφά από το παλάτι – φυλακή για τον **νυχτερινό** της περίπατο. Μα τότε σκεπαζόταν ολόκληρη, λέει, να μην τη βλέπει **ανθρώπινο** μάτι. Παραμύθια της Χαλιμάς, δηλαδή.

Αγγελίδου Μαρία, Ιστορίες που τις είπε η πέτρα (διασκευή)

1

Συμπληρώνω:

Το **θέμα** του κειμένου είναι .....Ο **τόπος** είναι .....Ο **χρόνος** είναι .....

2

Κυκλώνω αυτό που ταιριάζει:

1. Ο πατέρας του Μίνωα είναι:

α. ο Κρόνος

β. ο Ουρανός

γ. ο Δίας

2. Ο Μίνωας ήταν βασιλιάς:

α. της Σπάρτης

β. της Κρήτης

γ. της Μάνης

3. Ο πατέρας του Μίνωα τον δίδαξε:

α. να κυβερνάει
καλά και δίκαια

β. να μεταμφιέζεται

γ. να φτιάχνει τους
νόμους

4. Η Πασιφάη:

α. ήταν κανονική
γυναίκαβ. ήταν μισή
φεγγάριγ. δεν ήταν πολύ
όμορφη

5. Ο Μίνωας είχε ζητήσει το παλάτι του...:

α. μεγάλο και
περίπλοκο

β. ψηλό και απόμερο

γ. υπέρλαμπρο

3

Τι γνωρίζουμε για το παλάτι του Μίνωα; Ποιος άλλος ζούσε εκεί; Αφηγούμαστε την ιστορία στην τάξη ομαδικά. Κάθε παιδί προσφέρει και μια πληροφορία.

4

Γιατί η ιστορία αυτή μας μεταφέρει έναν μύθο και όχι μια αληθινή ιστορία;

.....

.....

5

Πώς ένιωθε η Πασιφάη στο παλάτι-φυλακή; Συζητάμε με την ομάδα μας και ανακοινώνουμε στην τάξη τα συμπεράσματά μας.

Ένας πονηρός αγριόγατος

Σ' ένα μεγάλο δέντρο του δάσους είχαν φτιάξει κάποτε φωλιές κι έμεναν με τα παιδιά τους δύο ζώα κι ένα πουλί. Ανάμεσα στις ρίζες είχε φτιάξει τη φωλιά του το αγριογούρουνο, σε μια τρύπα του κορμού έμενε ο αγριόγατος και σ' ένα κλαδί είχε τη φωλιά του το γεράκι.

Στην αρχή, έβρισκαν άφθονη τροφή στο δάσος, αλλά σιγά - σιγά λιγόστευε. Αυτό του κακοφάνηκε του αγριόγατου και, πονηρός καθώς ήταν, αποφάσισε να βρει έναν τρόπο ώστε να διώξει τους δυο γείτονες του για να μείνει μόνος και να βρίσκει εύκολα την τροφή του. Μια και δυο, ανεβαίνει ως τη φωλιά του γερακιού και του λέει:

- Αυτός ο γείτονάς μας, το αγριογούρουνο, δεν μου αρέσει. Σκάβει συνέχεια στις ρίζες και φοβάμαι ότι καμιά μέρα θα ρίξει το δέντρο.
- Αλήθεια; είπε το γεράκι φοβισμένο.
- Ναι, δεν έχεις προσέξει πώς τρέμει το δέντρο όταν φυσάει ο αέρας;
- Αχ... Έκανες πολύ καλά που μου το είπες και σ' ευχαριστώ! απάντησε το γεράκι. Θα πάρω τα παιδιά μου αμέσως και θα φύγω για να μη σκοτωθούν τα καημένα!
- Γι' αυτό σου το είπα κι εγώ, γιατί λυπήθηκα τα παιδιά σου, είπε ο αγριόγατος.
- Κι εσύ; τον ρώτησε το γεράκι. Εσύ θα μείνεις;
- Αστειεύεσαι; Θα φύγω όσο μπορώ πιο γρήγορα!

Ο πονηρός αγριόγατος κατέβηκε αμέσως στη φωλιά του αγριογούρουνου.

- Καλημέρα, γείτονα, του είπε. Θέλω να σου πω κάτι... Πώς σου φαίνεται αυτός ο γείτονας μας, το γεράκι; Όλο για τα παιδιά σου μιλάει.

Το αγριογούρουνο φοβήθηκε.

- Μου λες αλήθεια, γείτονα; ρώτησε.
- Γιατί να σου πω ψέματα; Ξέρεις στα γεράκια δεν πρέπει να 'χει κανείς εμπιστοσύνη... Κι έτσι όπως είναι παχουλούτσικα τα παιδιά σου... Εγώ στη θέση σου θα 'παιρνα τα παιδιά μου και θα 'φευγα μακριά από αυτό το δάσος.
- Σ' ευχαριστώ που με ειδοποίησες, είπε το αγριογούρουνο. Θα πάρω τα παιδιά μου και θα φύγω μακριά για να μην κινδυνεύουν.

Αισώπου μύθοι

1 Βάζουμε στη σωστή σειρά τα γεγονότα και αφηγούμαστε την ιστορία.

→ Ο αγριόγατος σκέφτηκε να διώξει τους γείτονές του.

1 → Δύο ζώα κι ένα πουλί είχαν φτιάξει φωλιές σ' ένα μεγάλο δέντρο.

→ Επισκέφτηκε το γουρούνι για να το φοβίσει.

→ Μετά από λίγο καιρό, η τροφή δεν ήταν αρκετή για όλους.

→ Το γεράκι αποφάσισε να πάρει αμέσως τα παιδιά του και να φύγει.

→ Ο αγριόγατος ανεβαίνει ως τη φωλιά του γερακιού.

2 Συζητάμε και συμπληρώνουμε.

- Ποιος έγραψε αυτόν τον μύθο; .....
- Με ποιον σκοπό; .....

Αναζητούμε και άλλους τέτοιους μύθους και γράφουμε έναν τίτλο.

3 Κάθε ομάδα γράφει ένα διαφορετικό τέλος για την ιστορία.

Ομάδα 1: Ο αγριόγατος μένει μόνος του αλλά αντιμετωπίζει ένα μεγάλο πρόβλημα.

Ομάδα 2: Το γεράκι καταλαβαίνει την πονηριά και θέλει να τιμωρήσει τον αγριόγατο.

Ομάδα 3: Το γεράκι συναντά το αγριογούρουνο.

Ομάδα 4: Ο αγριόγατος έρχεται αντιμέτωπος με έναν νέο «εχθρό».

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Ρήματα κίνησης και δράσης

σκαρφαλώνω, τρέχω, περπατάω, ορμάω, ανεβαίνω, κατεβαίνω, επιτίθεται, δραπετεύω, κάνω, πηγαίνω, ακολουθώ, προσφέρω, φέρνω, έρχομαι, αφήνω

8

Λέξεις/φράσεις με παρόμοια σημασία (συνώνυμα)

Ο Μίνωας ανεβαίνει στην κορυφή του πιο απόκρημνου βουνού.
Η Πασιφάη έβγαίνει περίπατο και ο Μίνωας τη συνόδευε, ενώ κάποιες φορές έβγαίνει κρυφά από το παλάτι.

Βρίσκουμε ένα συνώνυμο από τον πίνακα με τα ρήματα κίνησης/δράσης.

ανεβαίνει: ..σκαρφάλωνε.....

έβγαίνει περίπατο: .....

τη συνόδευε: .....

έβγαίνει κρυφά: .....

9

Λέξεις/φράσεις με αντίθετη σημασία (αντώνυμα)

Μια και δυο ανεβαίνει στη φωλιά του γερακιού... Ο πονηρός αγριόγατος αποφάσισε να διώξει τους δυο γείτονες. Θα φύγω όσο μπορώ πιο γρήγορα.

Από τον πίνακα επιλέγουμε ένα αντίθετο (αντώνυμο).

ανεβαίνει: ..κατεβαίνει.....

να διώξει: .....

θα φύγω: .....

θα πάρω: .....

10

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

A. Επίθετα σε -ινος και -εινος

Παρατηρώ

1. α. Χωρίζω τις λέξεις και γράφω τη λέξη-βάση.

πέτρινες πλάκες

νυχτερινός περίπατος

μαρμάρινες αυλές

ανθρώπινο μάτι

β. Χωρίζω τις λέξεις και γράφω τη λέξη-βάση.

πετρ	ιν	ες	→	πέτρα
			→	.....
			→	.....
			→	.....

2. α. Χωρίζω τις λέξεις και γράφω τη λέξη-βάση.

ορεινό χωριό

φωτεινή τάξη

σκοτεινός δρόμος

υγιεινή διατροφή

β. Χωρίζω τις λέξεις και γράφω τη λέξη-βάση.

ορ	ειν	ό	→	όρος
			→	.....
			→	.....
			→	.....

3. Παρατηρώ ότι: Η χρωματισμένη στήλη παραμένει ....., ενώ η κατάληξη .....

Μαθαίνω

Πολλά επίθετα σχηματίζονται από ουσιαστικά με επιθήματα. Τα περισσότερα σχηματίζονται με το επίθημα **-ινος** και λίγα με το **-εινος**.

Β. Ουσιαστικά με το επίθημα -οσύνη

Παρατηρώ

Ξέρεις, στα γεράκια δεν πρέπει να έχει κανείς εμπιστοοσύνη...

1. α. Κυκλώνω το κοινό στοιχείο στις λέξεις:

εμπιστοοσύνη - καλοοσύνη - δικαιοοσύνη

β. Σχηματίζω ουσιαστικά με το -οσύνη που δείχνουν μια ιδιότητα.
Ύστερα συμπληρώνω τις προτάσεις.

δίκαι(ος) + οσύνη → δικαιοοσύνη

ο ευγνώμων → η .....

ο μετριόφρων → η .....

ο αγράμματος → η .....

ο νοικοκύρης → η .....

2. α. Όταν αναγνωρίζεις ότι κάποιος σου έχει κάνει καλό, αυτό είναι

.....

β. Αυτός που έχει ..... δεν προβάλλει
συνεχώς τις επιτυχίες του.

γ. Όταν οι άνθρωποι δεν ασχολούνται με το να μαθαίνουν,
κινδυνεύουν από .....

δ. Στο σπίτι μας όλα είναι τακτοποιημένα και λάμπει από

.....

12

Μαθαίνω

Το στοιχείο **-οσύνη** δηλώνει μια κατάσταση ή ιδιότητα και γράφεται πάντοτε

με / ..... /, / ..... / και / .....

Το άγαλμα του Άντερσεν

Μια ιστορία για ένα παιδί που αγαπούσε τα παραμύθια και για το άγαλμα του μεγάλου Δανού παραμυθά σε μια πόλη της Δανίας.

Μισοβυθισμένο μέσα στο νερό, στην άκρη του λιμανιού, βρισκόταν το άγαλμα του Χανς Κρίστιαν Άντερσεν. Πολλοί κοντοστέκονταν και κοιτούσαν απορημένοι. Αρκετοί το φωτογράφιζαν. Και μετά όλοι τους... συνέχιζαν τον δρόμο τους.

Ήταν όμως κι εκείνο το παιδί...

Εκείνο πίστευε ότι το άγαλμα βρισκόταν εκεί, γιατί ο Άντερσεν όταν ζούσε αγαπούσε πάρα πολύ, εκτός από τα παιδιά και τα παραμύθια και το νερό.

Ίσως γι' αυτό κάθε που βράδιαζε, πλησίαζε σαν σκιά μέσα στο σκοτάδι την προβλήτα. Κι απέμενε εκεί κοιτάζοντάς το για ώρα με ονειροπόλο ύφος. Δεν μιλούσε· μόνο, πού και πού, αναστέναζε. Κι έπειτα έφευγε. Σιωπηλά όπως είχε έρθει.

Κανείς δεν ήξερε ποιο πραγματικά ήταν εκείνο το παιδί. Κάποιοι έλεγαν πως ήταν ξένο. Άλλοι παράξενο. Κάποιοι λίγοι απλώς μοναχικό. Πολλοί συμφωνούσαν πως ήταν διαφορετικό. Και το περιφρονούσαν. Αρκετοί έλεγαν πως έπρεπε να αλλάξει. Κάποιοι απλώς το προσπερνούσαν με τρόπο υποτιμητικό. Οι περισσότεροι όμως, μάλλον δεν το έβλεπαν καν.

Κι όλο έκανε ν' ανοίξει το στόμα του να πει κάτι... την ιστορία του Μολυβένιου στρατιώτη ίσως. Ή εκείνη των Αχριόκυκνων. Θες όμως επειδή είχε κρύο και κρύωνε, θες επειδή ήταν νύχτα και νύσταζε, ή, πάνω απ' όλα, επειδή ήταν άγαλμα, τελικά δεν έλεγε τίποτα. Κι έτσι πέρασαν αρκετά βράδια. Σιωπηλά.

Να όμως που ένα βράδυ... «Ξέρεις, η ατυχία σου είναι πως είσαι ονειροπόλο παιδί» του είπε μην αντέχοντας άλλο.

«Κι όμως αυτό μπορεί κάποιος να το θεωρήσει και καλοτυχία» απάντησε το παιδί αυθόρμητα.

«Φυσικά. Άρα το θέμα είναι εσύ τι πιστεύεις» κατέληξε το άγαλμα αφήνοντας έναν μεγάλο αναστεναγμό.

Μόνο τότε το παιδί άνοιξε έκπληκτο το στόμα. Είχε πράγματι μιλήσει ο Άντερσεν; Μα πώς; Κοίταξε για μια στιγμή ένα γύρο καχύποπτα. Και έπειτα ξανακοίταξε το άγαλμα. Εκείνο στεκόταν, όπως πάντα, ακίνητο και βουβό μέσα στα παγωμένα νερά του λιμανιού.

Το παιδί πήγε να ψελλίσει κάτι. Αντί γι' αυτό όμως έκανε μεταβολή κι έφυγε τρέχοντας. Ξοπίσω του εκείνα τα λόγια το ακολουθούσαν.

Δαρλάση Αγγελική, Το παιδί και το άγαλμα του Άντερσεν

- 1** Συζητάμε στην τάξη:
  - α.** Ποιο είναι το θέμα του κειμένου; Ποιος είναι ο τόπος και ποια τα πρόσωπα που συμμετέχουν;
  - β.** Πώς αντιμετώπιζαν οι άνθρωποι το παιδί και γιατί;
  - γ.** Τι είπε το άγαλμα στο παιδί και τι απάντησε εκείνο;
- 2** Τι σημαίνει «ονειροπόλος»; Άραγε τι ονειρευόταν το παιδί της ιστορίας μας; Γράφουμε τις σκέψεις μας.

8 Εννιά κορίτσια

Για τον Ελικώνα* μονοπάτι πήρα
κι όταν ο Απόλλωνας θα παίζει λύρα
μέσ' τη νύχτα ευκαιρία θα γυρέψω
τα εννιά κορίτσια που φυλάει να του κλέψω.

Θα κλέψω την Καλλιόπη, θα πάρω την Κλειώ
χαρτί και καλαμάρι να μάθω να κρατώ.

Θα πάρω την Ευτέρπη, να `ρθεί κι η Ερατώ
το ποίημα της αγάπης να μάθω σαν νερό.

Να παίζει η κωμωδία κι η Θάλεια θα `ρθεί,
η Μελπομένη μόνη αν μείνει θα χαθεί.

Κάτω από τον θρόνο το λαμπρό του Δία
ζουν εννιά κορίτσια από την Πιερία

ο Απόλλωνας για ύπνο σαν πλαγιάσει
τα εννιά κορίτσια που φυλάει θα τα χάσει.

Για τον Ελικώνα μονοπάτι πήρα
κι όταν ο Απόλλωνας θα παίζει λύρα
μέσ' τη νύχτα ευκαιρία θα γυρέψω
τα εννιά κορίτσια που φυλάει να του κλέψω.

Μα και την Τερψιχόρη ν' αφήσω δεν μπορώ
γιατί στα βήματά της θα μάθω το χορό.

Πολύμνια την λένε και είναι ευλαβική,
θα `ρθεί για να με μάθει ζωή ασκητική.

Κοντά μου η Ουρανία στ' αστέρια θα βρεθεί,
θα κλέψω εννιά κορίτσια το χρόνο που θα `ρθεί.

Στίχοι: Βασίλης Φωτεινάκης και
σύνθεση Κώστας Ξενάκης

* **Ελικώνας:** βουνό στη Βοιωτία

- 1 Διαβάζω δυνατά το ποίημα. Εντοπίζω τις ομοιοκαταληξίες στους έξι πρώτους στίχους π.χ. *πήρα - λύρα*.
- 2
  - α. Ποια είναι τα εννέα κορίτσια; Κυκλώνω τα ονόματά τους.
  - β. Τι είναι ο Ελικώνας; Τον εντοπίζουμε στον χάρτη.
  - γ. Τι εννοεί ο ποιητής με τη φράση «θα κλέψω τα κορίτσια»;
- 3 Τα εννέα κορίτσια είναι οι εννέα Μούσες της Αρχαίας Ελλάδας. Σε ομάδες βρίσκουμε πληροφορίες για τις εννέα Μούσες. Τι προστάτευαν και ποια είναι η ιστορία τους; Ζωγραφίζουμε και ετοιμάζουμε ένα κολάζ.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Θεματικό Λεξιλόγιο

Μύθος	θρύλος, ήρωας, ηρωίδα, παραμύθι, παράδοση, φαντασία, δράση, καλοσύνη, εμπιστοσύνη, λαϊκός μύθος, αρχίζω, τσακώνομαι, καταδιώκω, επιτίθεμαι, υποχωρώ, μεταμορφώνω, ορμάω, τρέχω, δραπετεύω.
--------------	--

Λεξιλόγιο

Οικογένειες λέξεων	« μύθος »: μυθικός, -ή, -ό παραμύθι, παραμυθένιος, -α, -ο, παραμυθάς, μυθολογία, μυθολογικός, -ή, -ό, παραμυθιάζω, μυθιστόρημα.
Συνώνυμες λέξεις	Οι λέξεις που έχουν ίδια ή παρόμοια σημασία. π.χ. περπατάω-βαδίζω
Αντίθετες (αντώνυμες) λέξεις	Οι λέξεις που έχουν αντίθετη σημασία. π.χ. δίνω-παίρνω

Αφήγηση παραμυθιού

Τα μέρη (η δομή)	Γλωσσικά στοιχεία
Τίτλος	
<p>1. Εισαγωγή</p> <ul style="list-style-type: none"> • Πού και πότε συμβαίνει η ιστορία; • Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές; 	<ul style="list-style-type: none"> • Ρήματα κίνησης/δράσης (<i>άρχισαν, τσακώνονται</i>) • Ουσιαστικά, επίθετα • Λέξεις που δείχνουν τόπο και χρόνο
<p>2. Ανάπτυξη</p> <ul style="list-style-type: none"> • Με ποιο γεγονός ξεκινά η ιστορία; • Με ποια γεγονότα ή πράξεις συνεχίζεται; • Ποιο πρόβλημα εμφανίζεται; 	<ul style="list-style-type: none"> • Συνδετικές λέξεις, φράσεις (<i>μετά, κάποια στιγμή, καθώς...</i>) • Ρήματα και επιρρήματα
<p>3. Επίλογος</p> <ul style="list-style-type: none"> • Πώς τελειώνει η ιστορία; • Σκέψεις και συναισθήματα • Συμπέρασμα 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>στο τέλος, από τότε, έτσι...</i> • <i>χάρηκαν, ανακουφίστηκαν</i> • <i>Έτσι, συμπέραναν ότι..., από τότε...</i>

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Σύνταξη

Η πρόταση ως συμπλήρωμα του ρήματος

Οι φακές **λέγανε πως** αυτές είναι οι πιο **θρεπτικές**.

Οι φακές **φοβόντουσαν μήπως** χάσουν στον πόλεμο των οσπρίων.

Η γιαγιά **ρώτησε αν** θα φάμε φακές.

Επίθετα

σε -ινος

χάρτινος, πρωινός, ξύλινος
πρωινός, βραδινός, καθημερινός

σε -εινός

ορεινός, σκοτεινός, φωτεινός, υγιεινός

Ορθογραφία

δυσ- δύσ, δισ- δι-

Το πρόθημα **δυσ-** ή **δύσ-** γράφεται με -υ- όταν δηλώνει **κάτι κακό** π.χ. δυσάρεστος ή κάποια **δυσκολία** π.χ. δυσκίνητος.

Το πρόθημα **δισ-** ή **δι-** γράφεται με -ι- όταν δηλώνει τον αριθμό **δύο** π.χ. δισεκατομμύριο ή αποτελείται από δύο μέρη.

-οσύνη

-οσύνη δηλώνει μια κατάσταση ή ιδιότητα και γράφεται πάντοτε με **συ**.

14

15

16

Κύπρος

Ελέγχω τις γνώσεις μου!

Συμπληρώνω δυσ- δύσ- ή δισ- δι/δί-

1. Το επόμενο .....ήμερο θα έχει καλό καιρό και θα πάμε για πεζοπορία σε ένα .....σβατο μονοπάτι.

2. Βρίσκομαι σε .....λημμα για το τι θα φορέσω απόψε.

Συμπληρώνω τα κενά με τον κατάλληλο σύνδεσμο (ότι, μήπως, πως, αν)

3. Αναρωτιέμαι ..... θα βρέξει.

4. Η δασκάλα είπε ..... αύριο θα πάμε εκδρομή.

5. Πιστεύω ..... σήμερα θα πάμε βόλτα στη θάλασσα.

6. Φοβάμαι ..... αργήσω στο σχολείο.

Συμπληρώνω με τις λέξεις της οικογένειας μύθος:

7. Ο Ηρακλής είναι ένας από τους πιο γνωστούς ..... ήρωες της ελληνικής .....

8. «Ο Κοντορεβουθούλης» είναι ένα από τα αγαπημένα μου .....

9. Απολαμβάνω να ακούω τις αφηγήσεις των .....

10. Η Ωραία Κοιμωμένη ζούσε σε ένα ..... κάστρο.

Συμπληρώνω σωστά:

11. δερμάτ.....νος, πήλ.....νος, καλοκαιρ.....νός

12. δικαι.....σ.....νη, καλ.....σ.....νη

Βρίσκω τα συνώνυμα: των ρημάτων:

13. Ο Νικόλας ανέβηκε στο δέντρο. ....

14. Ο ιππότης έφυγε κρυφά από το κάστρο. ....

15. Τα παιδιά πρόσφεραν λουλούδια στη δασκάλα τους. ....

Τα πήγα:

έως 3
ξαναδιαβάζω

4 - 7
μέτρια

8 - 11
πολύ καλά

12 - 15
άριστα

Μετρώ όλα τα σωστά:

8

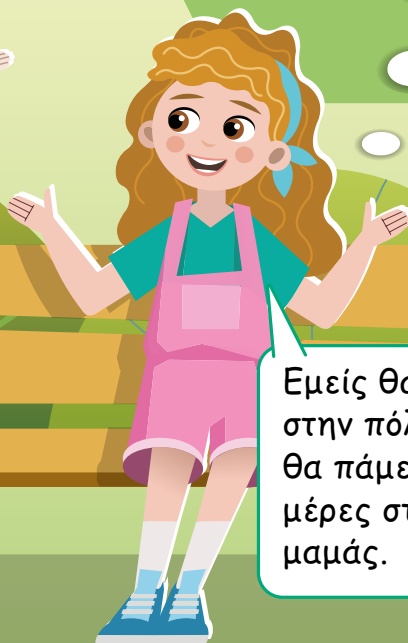
Ταξιδεύω στην Ελλάδα

Εγώ θα σας στείλω γράμμα από τη Λήμνο.

Η δασκάλα μάς είπε στις διακοπές να γράφουμε κάρτες και γράμματα.

Εμείς θα μείνουμε στην πόλη, αλλά θα πάμε και λίγες μέρες στο νησί της μαμάς.

- Έχετε ταξιδέψει σε κάποιο μέρος της Ελλάδας;
- Σε ποιον τόπο θα θέλατε να ταξιδέψετε και γιατί;
- Σε ποιο μέρος περνάτε συνήθως τις καλοκαιρινές σας διακοπές;

Εμένα με κάλεσε
ο ξάδερφός μου
στο νησί του.

Στείλε μου μια κάρτα.

ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

Παρατηρούμε τις εικόνες.

- Ποιο φαντάζεστε ότι θα είναι το περιεχόμενο των κειμένων;
- Έχετε στείλει ή λάβει ποτέ καρτ ποστάλ; Πώς νιώσατε;

Από την Άνδρο, με αγάπη

Αγαπημένε μου Πέτρο,

Τι κάνεις; Πώς περνάς τις διακοπές σου στη Λήμνο;

Πριν λίγες μέρες φτάσαμε στην Άνδρο, στο Μπατσί. Έχει έρθει κι η νονά μου από την Αγγλία. Μένει στη Χώρα, την πρωτεύουσα του νησιού. Γι' αυτό ερχόμαστε βόλτα στη Χώρα σχεδόν κάθε απόγευμα.

Μου αρέσει πολύ να περπατάω στη Χώρα. Από τη μια πλευρά η θάλασσα με τα αφρισμένα κύματα κι από την άλλη εντυπωσιακά σπίτια, που η μαμά τα λέει αρχοντικά. Όλα αυτά με κάνουν να νιώθω ονειρεμένα! Το αγαπημένο μου σημείο είναι η μεγάλη μαρμάρινη πλατεία που απλώνεται γύρω από έναν γιγάντιο πλάτανο. Γύρω γύρω υπάρχουν μαγαζάκια, εστιατόρια και ζαχαροπλαστεία. Εκεί μαζεύονται κάθε απόγευμα όλα τα παιδιά. Τρέχουν, παίζουν, γελούν. Μόλις βραδιάσει, ανάβουν μικρά λαμπάκια που κρέμονται από τα κλαδιά του πλάτανου κι αυτή είναι η αγαπημένη μου εικόνα. Μακάρι να μέναμε μόνιμα εδώ!

Τώρα σε χαιρετώ, γιατί φεύγουμε για τη θάλασσα!
Θα σου στείλω ξανά σύντομα.

Περιμένω και τα δικά σου νέα.
Ελπίδα

2 Γράμμα από τη Λήμνο

Αγαπημένη μου φίλη,

Χάρηκα πολύ για το γράμμα και τις καρτ ποστάλ που μου έστειλες. Η Χώρα της Άνδρου φαίνεται πανέμορφη!

Εμείς φτάσαμε στη Λήμνο, στη Μύρινα, την προηγούμενη βδομάδα. Το ταξίδι ήταν πολύωρο, αλλά ευχάριστο. Μόλις το πλοίο μπήκε στο λιμάνι αντίκρισα τα γραφικά σπιτάκια και από πάνω το εντυπωσιακό κάστρο. Με το που φτάνει το πλοίο στο λιμάνι βλέπεις τα όμορφα χαμηλά σπιτάκια και πάνω στον βράχο το εντυπωσιακό κάστρο. Ανεβαίνοντας φαντάζεσαι ότι ζεις πολλά χρόνια πίσω, ανάμεσα σε ιππότες με πανοπλίες. Έχει παλιά τείχη και παράθυρα με υπέροχη θέα στη θάλασσα! Μια φορά είδαμε και ελάφια γύρω από το κάστρο. Ήταν πολύ χαριτωμένα. Πολύς κόσμος ανεβαίνει στο κάστρο για να θαυμάσει το μοναδικό ηλιοβασίλεμα.

Πρέπει να έρθεις κι εσύ εδώ, θα το λατρέψεις αυτό το μέρος.

Την επόμενη εβδομάδα θα έρθει και ο ξάδερφός μου ο Νικόλας και θα περνάμε τέλεια. Σε λίγους μήνες θα αποκτήσει αδερφάκι και είναι ενθουσιασμένος!

Περιμένω ξανά γράμμα σου.

Πέτρος

1

1 Διαλέγω το νησί που ταιριάζει. Βάζω ✓.

	Ανδρος	Λήμνος
1. Πρωτεύουσα του νησιού είναι η Χώρα.		
2. Το Μπατσί είναι εκεί.		
3. Έχει πρωτεύουσα τη Μύρινα.		
4. Φτάνοντας αντικρίζεις το κάστρο.		
5. Η Χώρα έχει όμορφα αρχοντικά.		
6. Μπορείς να δεις ελάφια.		
7. Ένας μεγάλος πλάτανος στολίζει την πλατεία.		
8. Θαυμάζεις το υπέροχο ηλιοβασίλεμα.		
9. Η Ελπίδα περνάει εκεί τις διακοπές της.		
10. Ο Πέτρος περιμένει τον ξάδερφό του.		

2 Η Ελπίδα βρίσκεται στην πλατεία της Άνδρου. Συμπληρώνω τι βλέπει και πώς νιώθει.

.....

.....

.....

.....

Ο Πέτρος βρίσκεται στο κάστρο της Λήμνου. Συμπληρώνω τι βλέπει και τι φαντάζεται.

.....

.....

.....

.....

3 Θα ήθελες να ζεις μόνιμα σε ένα νησί ή σε μια μεγάλη πόλη; Μοιραζόμαστε σε δύο ομάδες και υποστηρίζουμε την άποψή μας με επιχειρήματα.

3 Τα Επτάνησα

1 Τα όμορφα Επτάνησα βρίσκονται στο Ιόνιο πέλαγος μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας. Είναι επτά νησιά, η Κέρκυρα, η Λευκάδα, η Κεφαλονιά, η Ιθάκη, η Ζάκυνθος, οι Παξοί και τα Κύθηρα.

2 Στα νησιά αυτά έχει εύκρατο* κλίμα, καταπράσινα βουνά, και πανέμορφες παραλίες. Μερικές από τις πιο γνωστές είναι οι Εγκρεμοί και το Πόρτο Κασιόκι στη Λευκάδα, η εντυπωσιακή παραλία του Μύρτου στην Κεφαλονιά, το μαγευτικό Ναυάγιο στη Ζάκυνθο. Τα νερά τους είναι πολύ καθαρά και έχουν υπέροχο γαλάζιο χρώμα.

3 Στα Επτάνησα μπορεί κανείς να επισκεφτεί θαλάσσιες σπηλιές και να δει από κοντά τις περίφημες θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta* ή τις φώκιες *Monachus monachus*, προστατευόμενα είδη της Μεσογείου.

4 Τα Επτάνησα είναι γνωστά και για τα εκλεκτά προϊόντα τους, το παρθένο ελαιόλαδο, το θυμαρίσιο μέλι, τα αρωματικά φυτά και τα γνήσια γαλακτοκομικά τους. Κάθε ταξιδιώτης, μικρός ή μεγάλος, θα βρει κάτι που θα τον ενθουσιάσει στα συγκεκριμένα νησιά.

Visit Greece, Επτάνησα (διασκευή)

* **εύκρατος, -η, -ο:** εύκρατο κλίμα, μέτριες, ευχάριστες θερμοκρασίες, χειμώνα και καλοκαίρι.

1 Επιλέγουμε:

- 1.** Το κείμενο είναι
  - α. αφήγηση
  - β. περιγραφή
- 2.** Έχει δημοσιευτεί;
  - α. Σε λογοτεχνικό βιβλίο
  - β. Σε ψηφιακό τουριστικό οδηγό
- 3.** Διαβάζουμε για
  - α. ένα νησί
  - β. μια ομάδα νησιών

2 Ποιο είναι το θέμα κάθε παραγράφου του κειμένου; Τις βάζουμε σε σειρά.

- Τα προϊόντα των Επτανήσων.
- Η φυσική ομορφιά στα Επτάνησα.
- Ποια είναι τα επτάνησα.
- Τα προστατευόμενα θαλάσσια ζώα.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

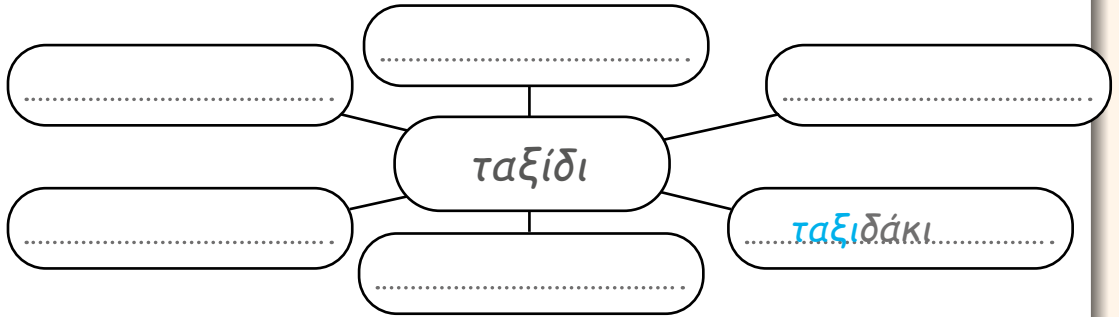
1 Εξηγώ τι είναι το «ταξίδι» με δικά μου λόγια. Μετά ελέγχω τη σημασία στο λεξικό.

ταξίδι: .....

.....

2 Δημιουργώ την οικογένεια της λέξης «ταξίδι».

3 Βρίσκω λέξεις από τα κείμενα ή λέξεις που γνωρίζω που έχουν σχέση με την περιγραφή ενός τόπου και τις τοποθετώ στη σωστή κατηγορία.

Τι βλέπω; *παραλίες,* .....

.....

Τι ακούω; *ανθρώπους να μιλούν,* .....

.....

Τι μυρίζω; *θυμάρι,* .....

.....

Πώς χαρακτηρίζω τον τόπο; *μαγευτικός,* .....

.....

Τι κάνω; *περιπάτους,* .....

.....

περιγραφή
τόπου

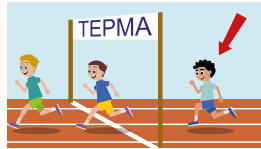
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Αριθμητικά

Παρατηρώ

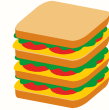
τρία

τρίτος

τριπλάσιος

τριπλός

Μαθαίνω

Τα αριθμητικά είναι λέξεις που φανερώνουν αριθμούς. Δείχνουν **ποσότητα**, **σειρά**, **πόσες φορές κάτι είναι μεγαλύτερο** και **από πόσα μέρη αποτελείται ένα πράγμα**. Συνήθως λειτουργούν ως επίθετα και προσδιορίζουν ουσιαστικά.

Εφαρμόζω

1

α. Συμπληρώνω τις προτάσεις.

τριπλός

τρίτος

τριπλάσιος

τρία

1. Η Ελένη έχει ..... μολύβια στην κασετίνα της.
2. Ο Αλέξανδρος τερμάτισε ..... στον σχολικό αγώνα δρόμου.
3. Ο Γιάννης έχει ..... βιβλία από την Άννα στη βιβλιοθήκη του.
4. Το δεκατιανό του για το σχολείο ήταν ένα ..... σάντουιτς.

4

2

Αντιστοιχίζουμε κάθε αριθμητικό με τη σημασία του.

Πόσα είναι; Μετριούνται ένα-ένα

διπλός

Τη σειρά.

διπλάσιος

Πόσες φορές μεγαλύτερο είναι.

δύο

Πόσες φορές υπάρχει κάτι.

δεύτερος

5

Περιγραφή τόπου

6

1 Συμπληρώνω με βάση το κείμενο «Τα Επτάνησα».

Τα μέρη (η δομή)	Γλωσσικά στοιχεία	Παραδείγματα από το κείμενο
Τίτλος		
1. Εισαγωγή Γενικά χαρακτηριστικά <ul style="list-style-type: none"> • Πώς λέγεται και τι είναι; • Που βρίσκεται; • Τι υπάρχει κοντά; 	<ul style="list-style-type: none"> • Συνδετικά ρήματα (είναι, βρίσκεται...), έχει, υπάρχει, στο παρόν • Επίθετα • Λέξεις, φράσεις για τόπους 	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
2. Ανάπτυξη <ul style="list-style-type: none"> • Πώς είναι η φύση, το περιβάλλον, τα σπίτια, τα αξιοθέατα • Τι αξίζει να δει κανείς • Τι παράγει ο τόπος, πώς ζουν οι ντόπιοι • Τι αρέσει στον αφηγητή 	<ul style="list-style-type: none"> • Συνδετικές λέξεις, φράσεις (μετά, κάποια στιγμή, καθώς...) • Ρήματα και επιρρήματα 	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
3. Επίλογος <ul style="list-style-type: none"> • Γενική εντύπωση • Σκέψεις και συναισθήματα 		<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

2

Ένα παιδικό περιοδικό ζητάει να περιγράψετε τον αγαπημένο σας τόπο. Να ακολουθήσετε τον πίνακα. Προσθέτετε και εικόνες.

Τετράδιο Εργασιών 2, σελ. 78.

3

Συμμετέχουμε σε διαγωνισμό για την προβολή του τόπου μας. Ετοιμάζουμε μια αφίσα ή ένα φυλλάδιο με τις ομορφιές του. Συνδυάζουμε εικόνες και προτάσεις.

4 Αστυπάλαια

- 1** Επιλέγω τη σωστή απάντηση.
- Τι έπρεπε να κάνει κάθε παιδί στη δανειστική βιβλιοθήκη;
    - Να γράψει μια έκθεση.
    - Να διαλέξει ένα βιβλίο και να εξηγήσει γιατί το διάλεξε.
  - Ποιο ήταν το θέμα του βιβλίου που διάλεξε η Αντιγόνη;
    - Η ιστορία ενός κάστρου.
    - Το νησί της Αστυπάλαιας.
  - Ποιος προσκάλεσε τα κορίτσια στην πρόβα;
    - Ο συγγραφέας του βιβλίου.
    - Ο διευθυντής.

- 2** Συμπληρώνω τα κενά.
- Η Αντιγόνη διάλεξε ένα βιβλίο με τίτλο .....
  - Ο συγγραφέας που γνώρισε η Ζηνοβία ήταν ο .....
  - Η Αντιγόνη εντυπωσιάστηκε από τον γαλάζιο ..... της Παναγίας του Κάστρου.
  - Στο κάστρο η Αντιγόνη ανέβηκε σε μια ξύλινη εξέδρα. Από εκεί είδε ένα απέραντο ..... με πολλά μικρά .....

- 3**
- Γιατί νομίζεις ότι η Αστυπάλαια λέγεται και «πεταλούδα του Αιγαίου»;
  - Εσύ τι θα ήθελες να κάνεις στην Αστυπάλαια;

5 Το πανηγύρι του χωριού μας

Ήταν 15 Αυγούστου, η γιορτή της Παναχίας. Το πρωί πήγαμε στην εκκλησία και μετά φάγαμε όλοι μαζί στην αυλή της γιαγιάς σπιτικό φαγητό. Όμως το καλύτερο μάς το κρατούσαν για το βράδυ: το περίφημο **πανηγύρι του χωριού!**

Εκείνο το βράδυ είχε αρκετή δροσιά. Ο μπαμπάς είπε ότι μια ζακετούλα θα μας ήταν **χρήσιμη**. Με τα πόδια φτάσαμε στην πλατεία. Ήταν γεμάτη κόσμο ενώ τον χειμώνα είναι έρημη. Πλησιάσαμε στο τραπέζι του Συλλόγου του χωριού για να πληρώσουμε. Όλοι ήταν **πρόθυμοι** να βοηθήσουν. Μας έδωσαν **κουπόνια** και μας ευχήθηκαν καλή διασκέδαση. Τα χρήματα που θα μαζέψουν από το πανηγύρι θα τα δώσουν για να επισκευάσουν το σχολείο. Θα γίνει δανειστική βιβλιοθήκη, επειδή οι μόνιμοι κάτοικοι με παιδιά δεν είναι πολλοί. Θα φτιάξουν και μια παιδική χαρά στο προαύλιο για όσους έρχονται το καλοκαίρι. Και είμαστε πολλοί...

Τα τραπέζια ήταν τοποθετημένα γύρω από τον πελώριο πλάτανο. Η γιαγιά λέει ότι είναι τουλάχιστον 200 ετών. Καθίσαμε σε ένα βολικό τραπέζι μαζί με τους θείους και τα ξαδέρφια μας. Ευτυχώς είχαν ήδη παραγγείλει τα **φαγώσιμα** και τα ποτά, γιατί πεινούσαμε πολύ! Όλοι έτρωγαν τα **νόστιμα** φαγητά και μιλούσαν χαρούμενοι. Η **ορχήστρα** είχε στήσει τα όργανα και δοκίμαζαν τον ήχο. Ανυπομονούσαμε να ξεκινήσουν. Φέτος, με τα **μαθήματα παραδοσιακών χορών** που έκανα στο σχολείο, θα χόρευα κι εγώ! Κάθε χρόνο κοιτούσα από μακριά όσους χόρευαν και ζήλευα. Φέτος όμως ήμουν έτοιμος!

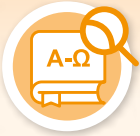
Η δήμαρχος μίλησε με ενθουσιασμό για τα σχέδια ανάπτυξης του σχολείου. Ο **διάσημος** μουσικός ευχήθηκε «Χρόνια πολλά σε όλους» και έκανε την έναρξη της γιορτής. Τα **όργανα** ξεκίνησαν...

από τη συγγραφική ομάδα

- 1 Συζητάμε στην τάξη:
Ποιο είναι το **θέμα** του κειμένου;
Ποιος είναι ο **τόπος**, ο **χρόνος**
και τα **πρόσωπα** της ιστορίας;
- 2 Για ποιον λόγο ο Σύλλογος του χωριού συγκεντρώνει χρήματα;
- 3 Εντοπίζουμε στο κείμενο λέξεις και φράσεις που δείχνουν τα συναισθήματα των παιδιών.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

- 1 Βρίσκουμε στο λεξικό τη λέξη **πανηγύρι**. Γράφουμε τι σημαίνει με δικά μας λόγια.

πανηγύρι: .....

.....

Η λέξη είναι αρχαία:
η πανήγυρις = η συγκέντρωση πολλών ανθρώπων

8

- 2 Επιλέγουμε λέξεις από το κείμενο.

Πρόσωπα: *...χαρευτές, τουρίστες...*

.....

Αντικείμενα: *...όργανα, παραδοσιακές φορεσιές,*

.....

**Πανηγύρια /
Εκδηλώσεις**

Είδη εκδηλώσεων: *...φεστιβάλ, συναυλία,*

.....

Τι κάνω: *...διασκεδάζω, τρώω,*

.....

- 3 Αναζητούμε στο κείμενο επίθετα που συνδέονται με τα ουσιαστικά. Υπογραμμίζουμε το όμοιο μέρος.

η ασχήμια → ο άσχημος ..... καιρός

η ετοιμασία → ..... για χορό

η προθυμία → ..... να βοηθήσουν

η φήμη → ..... πανηγύρι

η έρημος → ..... πλατεία

η διασημότητα → ..... μουσικός

9

10

Λέξεις από τα αρχαία ελληνικά:

το δάνειο → δανείζω - δανεικός

θήλυ = γυναίκα → θηλυκός, θηλυκή, θηλυκό

Προσοχή

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Επίθετα με το επίθημα **-ιμος** και **-ικος**

11

Παρατηρώ

Χωρίζω τις λέξεις όπως το παράδειγμα.

χρήσιμη συμβουλή

φαγώσιμα χόρτα

μόνιμοι κάτοικοι

σπιτικό φαγητό

παιδική καρέκλα

βολικό τραπέζι

χρήσ	ιμ	η

βολ	ικ	ός

Παρατηρώ ότι: Η χρωματισμένη στήλη παραμένει ..... ενώ η κατάληξη .....

Μπορώ να εξηγήσω τα επίθετα με τα σχετικά ρήματα.

..... **ωφελώ** ..... → **ωφέλιμο** βιβλίο (αυτό που μας ωφελεί)

..... → **συζητήσιμη** λύση

..... → **εργάσιμη** ημέρα

..... → **γνώριμο** πρόσωπο

Μαθαίνω

Πολλά επίθετα σχηματίζονται από άλλες λέξεις με τα επιθήματα **-ιμος** και **-ικος**. Αυτά δηλώνουν μια ιδιότητα.

Το **-ιμ-** και **-ικ-** γράφεται με **ι**.

Στο Νησί...

Το καράβι βρέθηκε να διασχίζει για ώρες το πέλαγο και μετά νύχτωσε, και ο Μάνος μαζί με τη γιαγιά και τον παππού κλείστηκαν στην καμπίνα και το ελαφρύ κούνημα του πλοίου τον νανούρισε. Το νησί με τα άσπρα του σπιτάκια και τις βάρκες στο λιμάνι τούς καλωσόρισε.

«Λοιπόν, πώς σου φαίνεται το μέρος που θα περάσουμε τις διακοπές μας;» Ρωτά ο μεγάλος Μάνος και ο μικρός Μάνος δεν του απαντά. Έχει μείνει με το στόμα ανοιχτό και κοιτά γύρω του. Εκεί που τελειώνει η αυλίτσα του μικρού σπιτιού ξεκινά η αμμουδιά.

Το σπίτι που θα μείνουνε είναι μικρό -δύο δωμάτια, μία κουζινίτσα κι ένα μπάνιο.

Σαν και αυτό το μικρό σπίτι υπάρχουν μερικά ακόμη, όχι πολλά. Δύο, τρία δίπλα στη θάλασσα, σαν και το δικό τους. Άλλα τέσσερα σκαρφαλώνουν στον μικρό λόφο. Όλα ολόλευκα. Σχεδόν αγγίζουν έναν τοίχο πέτρινο, ασβεστωμένο. Σε όλα τα σπιτάκια τα παράθυρα είναι ανοιχτά. Στις αυλές τους στεγνώνουνε μπουρνούζια και μαγιό. Μια γυναίκα ξαπλωμένη σε πάνινη πολυθρόνα διαβάζει. Ένας νέος άντρας κατηφορίζει το μονοπάτι προς την παραλία. Λίγα βήματα πιο πίσω του, μια κοπέλα. Φοράνε σορτσάκια και κρατάνε στα χέρια ψάθες και μία ομπρέλα.

Ακόμη μία ομπρέλα στην άμμο. Ανοιχτή, μα κανείς δεν κάθεται από κάτω της. Ο Μάνος κοιτά προς τα βαθιά. Κάποιος πρέπει να κολυμπάει.

Κι έπειτα η ματιά του σκαλώνει στην παιδική χαρά, εκεί όπου η άμμος ενώνεται με έναν πλατύ και ομαλό βράχο.

«Κοίτα!» δείχνει με το χέρι του ο Μάνος.

«Ναι! Κούνιες και τραμπάλες πάνω σε βράχο! Στο είχα πει πως σε περιμένει ένα όμορφο καλοκαίρι! Όλο παιχνίδι!»

Κοντολέων Μάνος, Στο Νησί της Ροδιάς

Η Νήσος Τ-Ρεξ

Η Αφροδίτη, ο Λέλος, η Μπιάνκα και ο σκύλος ο Μπελάς έκαναν διακοπές στο νησί της γιαγιάς τους. Όμως βαρέθηκαν. Βαρέθηκαν τόσο πολύ, ώστε μια μέρα αποφάσισαν να κατακτήσουν το απέναντι Νησί, που είχε σχήμα δεινόσαυρου!

Το Νησί από κοντά ήταν μεγαλύτερο απ' ό,τι φαντάζονταν τα παιδιά, βλέποντάς το πάντα από μακριά. Η μία πλευρά του ήταν βραχώδης και απότομη, με μόνιμους κατοίκους τα φλύαρα γλαροπούλια, κάτι μικρά κίτρινα λουλουδάκια και λίγα αγριοκάτσικα. Η άλλη πλευρά είχε πάλι βράχια, αλλά ήταν πιο λεία και απαλή, είχε θαμνώδη βλάστηση και λοφίσκους. Πού και πού ξεπεταγόταν διστακτικά ένα δεντράκι, που πρόσφερε πολύτιμη σκιά στους επισκέπτες του νησιού.

Η Αφροδίτη έχωσε το χέρι της στην τσέπη και έβγαλε έναν μικρό τσαλακωμένο τουριστικό χάρτη. Στον χάρτη μπορούσες να δεις όλα τα γύρω νησιά του πελάγους. Και κάπου εκεί, ανάμεσα στα πολλά, η Αφροδίτη διέκρινε και το δικό τους Νησί. Ένα Νησί που είχε γνώριμο σχήμα.

Μα βέβαια! Αυτό το νησί έμοιαζε με χαμογελαστό δεινόσαυρο.

Η Αφροδίτη κατέβηκε στην παραλία και συνάντησε τους άλλους για να τους ανακοινώσει τη χαρτογράφηση της με ύφος σοβαρό.

«Ακούστε με χωρίς να με διακόψετε. Το Νησί μας δεν είναι ένα τυχαίο Νησί. Είναι ένα Νησί που άμα το δεις από ψηλά έχει σχήμα δεινόσαυρου».

«Δεινόσαυρου;!»

«Μάλιστα, δεινόσαυρου και μάλιστα του γνωστού Τυραννόσαυρου Τ-Ρεξ».

«Δεν μ' αρέσει να δώσουμε στο Νησί μας αυτό το όνομα» γκρίνιαξε η Μπιάνκα.

«Σ' αρέσει δε σ' αρέσει, αυτή είναι η αλήθεια».

Η Αφροδίτη ξετύλιξε τον πολύτιμο χάρτη της και τον άπλωσε στην παραλία. Ο Λέλος και η Μπιάνκα συμφώνησαν και έσκυψαν με φούρια πάνω από τον χάρτη, όπου η Αφροδίτη είχε γράψει τις σημειώσεις της:

Βόρειος Κόλπος: Οδοντωτή Γνάθος

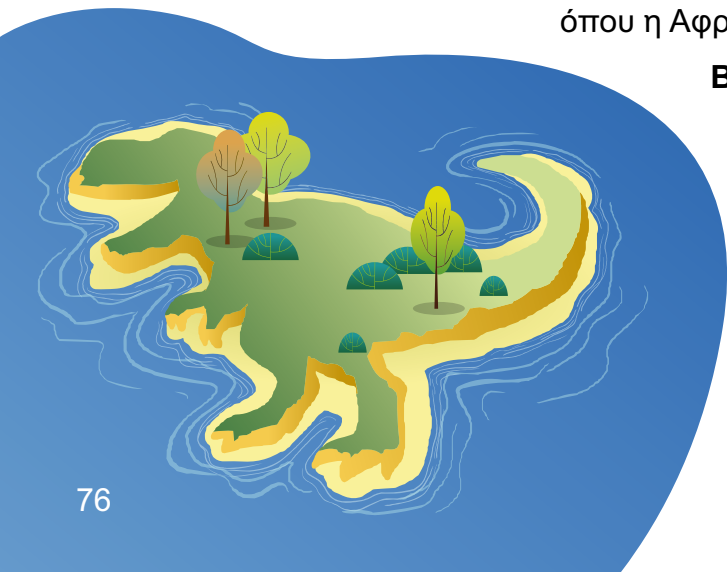
Μεσαίος Κόλπος: Πρώτο Πόδι

Νότιος Κόλπος: Δεύτερο Πόδι

Ανατολικό Ακρωτήριο: Απότομη Ουρά

Βορινή Παραλία Νησιού: Δυνατή Ράχη

Δρακούλα Νάντια, Τρία παιδιά και ένας σκύλος κατακτούν ένα νησί.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Θεματικό λεξιλόγιο

Εκδηλώσεις και πανηγύρι	
Πρόσωπα	χορευτές, τουρίστες, μουσικοί, καλλιτέχνες, ηθοποιοί
Ενέργειες	χορεύω, παίζω, ακούω, συμμετέχω, απολαμβάνω, διασκεδάζω
Αντικείμενα	φαγητό, ποτό, κουπόνι, τραπέζι, όργανα, ορχήστρα, φορεσιά, στολή, φώτα
Είδη εκδηλώσεων	πανηγύρι, φεστιβάλ, συναυλία, γλέντι

Θεματικό λεξιλόγιο	
Ταξίδια	πλοίο, νησί, εισιτήριο, λιμάνι, καρτ ποστάλ, γράμμα, παραλία, βουνό, θάλασσα, μαγαζιά
Δήμος	δημοκρατία, δημόσιος, δημοσιογράφος, δημοτικός, δήμαρχος, δημοσιεύω
Φίλος	φιλικός, φιλοξενία, φιλόλογος, φιλόζωος, φιλόμουςος, φιλία

Επίθετα που συνδέονται με ουσιαστικά	
Επίθετα	Ουσιαστικά
άσχημος	ασχήμια
έτοιμος	ετοιμασία
πρόθυμος	προθυμία
φημισμένος	φήμη
έρημος	έρημος
διάσημος	διασημότητα

Λέξεις από τα αρχαία ελληνικά:

το δάνειο → δανείζω - δανεικός

θήλυ = γυναίκα → θηλυκός, θηλυκή, θηλυκό

Προσοχή

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Αριθμητικά επίθετα

α. Φανερώνουν **ποσότητα**.

π.χ. **τρία** (3) παιδιά

β. Φανερώνουν τη **σειρά** ή τη **θέση**.

π.χ. **τρίτος-η-ο** (3) στο πρωτάθλημα

γ. Κάποια φανερώνουν **πόσες φορές μεγαλύτερο** είναι κάτι.

π.χ. **τριπλάσιο** μέγεθος

δ. Κάποια φανερώνουν **πόσες φορές** υπάρχει κάτι.

π.χ. **τριπλή** μερίδα φαγητού.

Επίθετα σε **-ιμος** και **-ικος**

Τα επίθετα με τα επιθήματα **-ιμος** και **-ικος** γράφονται πάντα με **ι**.

Περιγραφή τόπου

Τα μέρη (η δομή)	Γλωσσικά στοιχεία
Τίτλος	
1. Εισαγωγή Γενικά χαρακτηριστικά <ul style="list-style-type: none"> • Πώς λέγεται και τι είναι; • Που βρίσκεται; • Τι υπάρχει κοντά; 	<ul style="list-style-type: none"> • Συνδετικά ρήματα (<i>είναι, βρίσκεται...</i>), έχει, υπάρχει, στο παρόν • Επίθετα • Λέξεις, φράσεις για τόπους
2. Ανάπτυξη <ul style="list-style-type: none"> • Πώς είναι η φύση, το περιβάλλον, τα σπίτια, τα αξιοθέατα • Τι αξίζει να δει κανείς • Τι παράγει ο τόπος, πώς ζουν οι ντόπιοι • Τι αρέσει στον αφηγητή 	<ul style="list-style-type: none"> • Συνδετικές λέξεις, φράσεις (<i>μετά, κάποια στιγμή, καθώς...</i>) • Ρήματα και επιρρήματα
3. Επίλογος <ul style="list-style-type: none"> • Γενική εντύπωση • Σκέψεις και συναισθήματα 	

13

14

15

Ελέγχω τις γνώσεις μου!

Συμπληρώνω το κατάλληλο αριθμητικό επίθετο:

1. Ο Στάθης τερμάτισε ..... (1) στον αγώνα δρόμου.
2. Ο οδηγός χρειάζεται ξεκούραση, γιατί έκανε σήμερα ..... (2) δρομολόγια.
3. Ανυπομονώ για την εκδρομή που θα πάμε σε ..... (4) μέρες.
4. Είναι η ..... (2) φορά που ξεχνάς το τετράδιό σου...
5. Στον αγώνα κολύμβησης κατέκτησα την ..... (3) θέση.
6. Μέχρι τώρα έχω φάει ..... (8) παγωτά.

Συμπληρώνω τις προτάσεις:

- 7-8-9. Στο ..... του χωριού είχε μια μεγάλη
..... με πολλά μουσικά .....
10. Εμείς τα παιδιά βγάζουμε ..... με έκπτωση στο πλοίο και το τρένο.

Συμπληρώνω σωστά:

11. ωφέλ...μος, νόστ...μος
12. φρόν...μος, χρήσ...μος
13. ωρ...μος, σκόπ...μος

Συμπληρώνω με λέξεις από την οικογένεια της λέξης ταξίδι:

14. Το ..... γραφείο της γειτονιάς μου οργανώνει μια ωραία εκδρομή.
15. Οι ..... έφτασαν χωρίς ταλαιπωρία στον προορισμό τους.

Μετρώ όλα τα σωστά:

Τα πήγα:

έως 3
ξαναδιαβάζω

4 - 7
μέτρια

8 - 11
πολύ καλά

12 - 15
άριστα

Η εθνική επέτειος της Κύπρου

Το νησί της Κύπρου από το 1878 το κατείχαν οι Άγγλοι. Από καιρό, όμως, οι πολίτες της Κύπρου ήθελαν να απελευθερωθούν από την ξένη κυριαρχία και αρκετοί ζητούσαν να ενωθεί η Κύπρος με την Ελλάδα, καθώς η μεγαλόνησος είχε πάντοτε ελληνικό πολιτισμό. Τα μεσάνυχτα της 31ης Μαρτίου προς 1η Απριλίου του 1955 εκρήξεις ακούστηκαν σε μεγάλες πόλεις της Κύπρου, όπως στην Λευκωσία και τη Λάρνακα. Δεν ήταν ένα πρωταπριλιάτικο αστείο... Αντίθετα, ξεκινούσε ο δυναμικός αγώνας κατά της ξένης κυριαρχίας. Την επανάσταση οργάνωναν οι αγωνιστές της ΕΟΚΑ, δηλαδή της Εθνικής Οργάνωσης Κυπρίων Αγωνιστών, που έδωσαν τη ζωή τους για την ελευθερία. Ο τολμηρός αγωνιστής Ευαγόρας Παλληκαρίδης ήταν 17 χρονών όταν μπήκε σε αυτή την οργάνωση. Δυστυχώς όμως πιάστηκε από τους Άγγλους, φυλακίστηκε και τελικά εκτελέστηκε. Από τότε ο Ευαγόρας θεωρείται εθνικός ήρωας της Κύπρου. Το γενναίο παλικάρι ήταν κι ένας ευαίσθητος ποιητής· έγραψε ποιήματα, μερικά από τα οποία έχουν γίνει τραγούδια στην Κύπρο.

κείμενο της συγγραφικής ομάδας

Στο φεγγάρι

Βαρκούλα τ' ουρανού χρυσό φεγγάρι μου
έλα σε μέρη μαγεμένα να με πάρεις,
εσύ βαρκούλα φωτεινή κι εγώ βαρκάρης
σε χώρα ονείρου να τραβήξουμε μαζί.
Να βάλουμε πανιά τα γκριζα σύννεφα
και να τραβήξουμε στο πιο όμορφο αστέρι
σε πράσινα λιβάδια και σε μέρη
που ταίρι τους δε βρίσκεται στη γη...

Στίχοι: Ευαγόρας Παλληκαρίδης, Μουσική: Σωτήρης Καραγιώργης

1

1. Ποιος ήταν ο Ευαγόρας Παλληκαρίδης και γιατί είναι ήρωας της Κύπρου;
2. Διαβάζουμε δυνατά το ποίημα. Τι συναισθήματα μας προκαλεί;
3. Σε ποια μιλάει στο ποίημά του ο Ευαγόρας; Με ποιες λέξεις τη χαρακτηρίζει; Τι θέλει να κάνουν μαζί;

Πάσχα

Η Λαμπρή

Να την η Λαμπρή με τα λουλούδια.
Κόψετε, παιδιά, την Πασχαλιά
κι όλα με χαρές και με τραγούδια
τρέξετε ν' αλλάξωμε φιλιά.

Σήμαντρα γλυκά βαρούν ακόμα
και μοσχοβολούν οι εκκλησιές,
μόσχος τα φιλιά στο κάθε στόμα,
τα φιλιά της άνοιξης δροσιές.

Πάμε να στρωθούμε στο χορτάρι
και τ' αρνί μας ψήνεται σιγά.
Και με της Ανάστασης τη χάρη
φέρτε να τσουγκρίσουμε τ' αυγά.

*Σπεράντζας Στέλιος, Ο γύρος του
χρόνου με ποιήματα: Μια ανθολογία
ποίησης για παιδιά.*

1

Διαβάζουμε δυνατά και απαντάμε:

1. Τι γιορτάζουν οι άνθρωποι στο ποίημα;
2. Τι κάνουν τα παιδιά;
3. Υπογραμμίζουμε στο ποίημα τα πασχαλινά έθιμα.
4. Φέρνουμε στην τάξη ένα πασχαλινό έθιμο από το σπίτι (π.χ. βαμμένα αυγά, τσουρέκι, λαμπάδα..) και το παρουσιάζουμε στους συμμαθητές μας.

1

1η Μαΐου

Ένα στεφάνι για τον Μάη...

Το μαγιάτικο στεφάνι είναι φτιαγμένο με βέργα από ξύλο κληματαριάς και ανοιξιάτικα λουλούδια και είναι το πιο διαδεδομένο έθιμο για τον εορτασμό της Πρωτομαγιάς. Τα λουλούδια που επιλέγονται είναι συνήθως αγριολούλουδα, μαργαρίτες και σπανιότερα παπαρούνες, ενώ πρόκειται για έθιμο που έχει τις ρίζες του στην αρχαία Ελλάδα και την αρχαία ελληνική θρησκεία.

Σύμφωνα με τη μυθολογία, η πρώτη μέρα του Μαΐου, ήταν αφιερωμένη στον ετήσιο εορτασμό της Δήμητρας, της θεάς της γονιμότητας και της γεωργίας. Κάθε χρόνο την ίδια ημέρα, η κόρη της, Περσεφόνη, ανέβαινε από τον Άδη στη Γη για να τη δει και η Δήμητρα «άνθιζε» από τη χαρά της. Έτσι, προς τιμήν της, οι αρχαίοι Έλληνες γιόρταζαν τα Ανθεστήρια, εορτασμός με διάφορες τελετές.

Στη συνέχεια, ο εορτασμός της Πρωτομαγιάς για τον ερχομό της άνοιξης υιοθετήθηκε και κατά τη διάρκεια τόσο της ρωμαϊκής όσο και της βυζαντινής εποχής. Έφτιαχναν, δηλαδή, μαγιάτικα στεφάνια με πολλά άνθη για καλοτυχία, υγεία και προστασία. Στις μέρες μας τοποθετείται στο κατώφλι του εκάστοτε σπιτιού - για τα ίδια αγαθά - και απομακρύνεται στο τέλος του καλοκαιριού.

- 1 Με τι φτιάχνεται το μαγιάτικο στεφάνι; Τι λουλούδια βάζουμε;
- 2 Γιατί οι άνθρωποι κρεμούν στην πόρτα τους ακόμα και σήμερα το μαγιάτικο στεφάνι;

ΠΗΓΕΣ

Ενότητα 6

- Μουρ-Μαλίνος, Τζ. (2023). *Αγαπώ το περιβάλλον* (μτφρ. Τζιαμπίρη, Δ. Ρ.). Αθήνα: Τζιαμπίρης – Πυραμίδα. (διασκευή από τη συγγραφική ομάδα)
- Γρηγοριάδου-Σουρέλη, Γ. (2003). *Εμένα με νοιάζει*. Αθήνα: Πατάκης. (διασκευή από τη συγγραφική ομάδα)
- PIRLS. Δοκίμια για μαθητές/μαθήτριες. Κείμενα που μεταφράστηκαν από το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξιολόγησης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. (2020). *Δύο γιγαντιαίοι δεινόσαυροι*. (διασκευή από τη συγγραφική ομάδα)
- Cretanbeaches, *Πανίδα Κρήτης: Ασβός*, 12/4/2024
- Ηλιόπουλος, Β. (2021). *Παιδιά σε δράση! Η ώρα να σώσουμε τη Γη έχει φτάσει*. Αθήνα: Πατάκης. (διασκευή από τη συγγραφική ομάδα)
- Μάγος, Κ. (2012). *Το δάσος της ξύλινης ξύστρας*. Αθήνα: Πατάκης. (διασκευή από τη συγγραφική ομάδα)
- Το Sakidio *Τι είναι Ανακύκλωση και γιατί είναι σημαντική*. 13/3/2023

Ενότητα 7

- Μανταδάκη, Σ. (χ.χ.). *Αμυδαλιά* (ανέκδοτο κείμενο).
- Πολίτης, Ν. (1994). *Παραδόσεις Α'* (σ. 156). Αθήνα: Γράμματα. (διασκευή από τη συγγραφική ομάδα)
- Συλλογικό έργο (2013). *Λαϊκά παραμύθια από τη Βόνιτσα*. Γυμνάσιο Βόνιτσας. (διασκευή από τη συγγραφική ομάδα)
- Αγγελίδου, Μ. (2014). *Ιστορίες που της είπε η πέτρα*. Αθήνα: Μεταίχμιο. (διασκευή από τη συγγραφική ομάδα)
- Αίσωπος (2009). *Μύθοι*. Αθήνα: Στρατική. (διασκευή από τη συγγραφική ομάδα)
- Δαρλάση, Α. (2022). *Το παιδί και το άγαλμα του Άντερσεν*. Αθήνα: Μεταίχμιο. (διασκευή από τη συγγραφική ομάδα)
- Τραγούδι: *Εννιά κορίτσια* (1976). Στίχοι: Β. Φωτεινάκης, μουσική: Κ. Ξενάκης.
- Παραμυθόφωνο. *Τα παιδιά του Ήλιου, μύθος των Ινδιάνων Κούνα από τον Παναμά*, 3/6/2025

Ενότητα 8

- Visit Greece, *Επτάνησα, Κείμενο και εικόνες για τα Ιόνια νησιά*. (διασκευή από τη συγγραφική ομάδα)
- Ντεκάστρο Μ. (2009). *Πάμε στην Κρήτη*. Αθήνα: Παπαδόπουλος. (διασκευή από τη συγγραφική ομάδα)
- Κοντολέων, Μ. (2014). *Στο Νησί της Ροδιάς*. Αθήνα: Ψυχογιός. (διασκευή από τη συγγραφική ομάδα)
- Δρακούλα, Ν. (2017). *ΚΑΜΠΙΝΓΚ: Τρία παιδιά και ένας σκύλος κατακτούν ένα νησί*. Αθήνα: Πατάκη. (διασκευή από τη συγγραφική ομάδα)
- Στοφόρος, Κ. (2020). *Το ελάφι της Ρόδου: Περιπέτεια στα Δωδεκάνησα*. Αθήνα: Κέδρος. [Ηχητικό απόσπασμα]. (διασκευή και ηχογράφιση από τη συγγραφική ομάδα)

Επετειακά

- Σπεράντσας, Σ. (2019). *Ποίημα από την ανθολογία Ο γύρος του χρόνου με ποιήματα* (ανθολόγηση: Μ. Αλεξοπούλου). Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Παλληκαρίδης, Ευαγόρας. *Στο φεγγάρι*. Μουσική: Σωτήρης Καραγιώργης.
- Lifo Newsroom. (2023) *Πρωτομαγιά: Τι είναι το μαγιάτικο στεφάνι- Πώς γιορτάζεται η ημέρα στην Ελλάδα*, 21/3/2024

Γραμματικές/Λεξικά

- Ιορδανίδου Ά., (2022) *Τα ρήματα της Νέας Ελληνικής*. Αθήνα: Πατάκης
- Κλαίρης, Χ. – Μπαμπινιώτης Γ., (2011) *Γραμματική της Νέας Ελληνικής. Δομολειτουργική – Επικοινωνιακή*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας
- Μπαμπινιώτης, Γ. (2017). *Σύγχρονη σχολική γραμματική για όλους*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

- Μπαμπινιώτης, Γ. (2016). *Λεξικό των παραγώγων και σύνθετων της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.
- Μπαμπινιώτης, Γ. (2011). *Λεξικό συνωνύμων-αντωνύμων της νέας ελληνικής γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.
- Μπαμπινιώτης, Γ. (2008). *Ορθογραφικό Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.
- Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής* (Συλλογικό) Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα Τριανταφυλλίδη
- Χαραλαμπάκης Χ., (επιμ.) (2014) *Χρηστικό Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών
- Holton D., Mackridge P., Φιλιππάκη-Warburton Eι. (1999) *Γραμματική της Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Πατάκης
- Holton D., Mackridge P., Φιλιππάκη-Warburton Eι. (2007) *Βασική Γραμματική της Σύγχρονης Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Πατάκης

ΕΙΚΟΝΕΣ

- Σελ. 13: «Oiled Bird - Black Sea Oil Spill 11/12/07» by Marine Photobank, CC BY 2.0
- Σελ. 22: Photo by Vincent van Zalinge on Unsplash
- Σελ. 23: 1. Jongsun Lee, CC BY 3.0, via Wikimedia Commons - 2. Benjamint444, GFDL 1.2 (gnu.org/licenses/old-licenses/fdl-1.2.html), via Wikimedia Commons - 3. By Rick Stuart-Smith / Reef Life Survey - (fishesofaustralia.net.au/home/species/2842), CC BY 3.0 - 4. «panda breakfast» by Kristi, CC BY-NC-SA 2.0
- Σελ. 28: 1. Smoke from Factory Chimneys - Photo by Kelly - Pexels - 2. Photo by Naja Bertolt Jensen on Unsplash - 3. Photo by Pixabay - Photo of Brown Bare Tree on Brown Surface during Daytime - CC0 - Pexels
- Σελ. 39: Jausel, CC BY-SA 4.0, via Wikimedia Commons
- Σελ. 46: «Kuna kids, Playon Chico» by Kent MacElwee, CC BY 2.0
- Σελ. 64: 1. G Da, CC BY-SA 3.0, via Wikimedia Commons - 2. «Town of Chora in Andros island through a ruin» by Ky0n Cheng, Public Domain Dedication (CC0)
- Σελ. 65: Σαλαμούρας Σπ /, CC BY-SA 3.0, via Wikimedia Commons
- Σελ. 67: 1. «Caretta Caretta» by Live Zakynthos, CC BY 2.0 - 2. Lefkada by Marius Dumitrascu on Unsplash
- Σελ. 71: 1. Photo by Rene Strgar - pexels.com - 2. INDALOMANIA, CC BY-SA 3.0, via Wikimedia Commons
- Σελ. 73: «Panigiri, Panagiria, Aghia Sophia, Kambos, Ikaria, Icaria, Greece #34» by adamansel52, CC BY 2.0
- Σελ. 80: Seraksin, CC BY-SA 4.0, via Wikimedia Commons
- Σελ. 81: 1. Georgios Liakopoulos, CC BY-SA 3.0, via Wikimedia Commons - 2. Photo by Lydia Griva - Pexels
- ΑΔΕΙΕΣ: CC BY 2.0 (creativecommons.org/licenses/by/2.0/) - CC BY 3.0 (creativecommons.org/licenses/by/3.0) - CC BY-NC-SA 2.0 (creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.0/) - CC BY-SA 3.0 (creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0) - CC BY-SA 4.0 (creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)
- Μέρος του εικαστικού υλικού προέρχεται από τις πλατφόρμες freepik.com και vecteezy.com.

ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΕΙΡΕΣ

- Ευχαριστούμε τους δημιουργούς των παρακάτω γραμματοσειρών για τη δωρεάν διάθεσή τους στο διαδίκτυο:
- *Architun* (fontesk.com/designer/sayhone/) - free for commercial use
  - *CYN Piatakin* (https://fontesk.com/cyn-piatakin-font/) - free for commercial use

